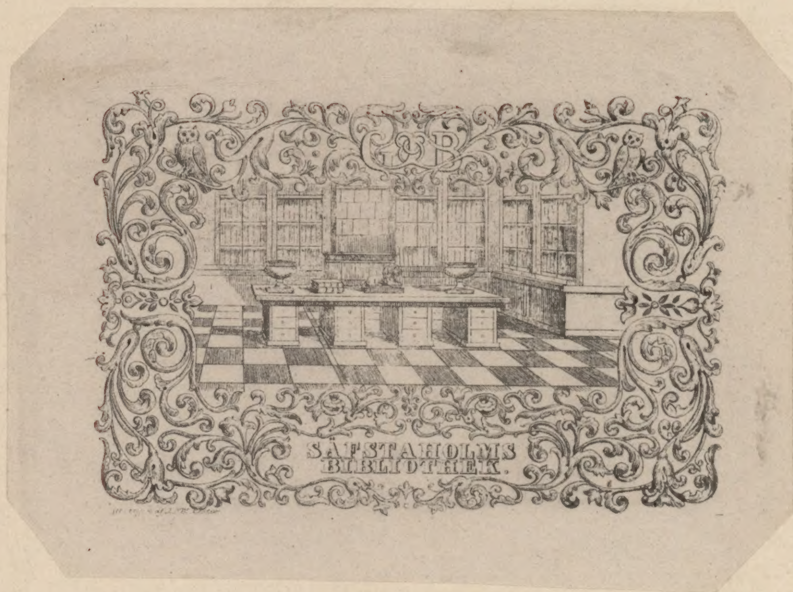
BRUNIUS

BESKRIFNING

ÖFWER

HELSINGBORGS KÄRNA

Topogr. Sv.
[Helsingborg.]

No 32,50 –
Pag 537

HISTORISK OCH ARKITEKTONISK

BESKRIFNING

ÖFVER

HELSINGBORGS KÄRNA

AF

C. G. BRUNIUS.

LUND,
TRYCKT UTI BERLINGSKA BOKTRYCKERIET,
1845.

Förord.

För en urtid, hvarom man icke har några historiska underrättelser, lemna byggnader, redskap och vapen de hufvudsakligaste och nästan enda upplysningarna. Äfven för en forntid, hvaröfver häfderna sprida en svag eller osäker belysning, erbjuda dithörande byggnadsverk och konstalster en ganska god ledning för forskarens omdöme i afseende på dåvarande bildning och sträfvande. Ja, man torde icke utan skäl kunna påstå, att särskildte länder för särskilda tidsrymder uppenbara i sina byggnads- och konstlemningar bestämda kännetecken på sina invånares tänke- och lefnadssätt. Då i allmänhet medeltiden är för de flesta länder, och isynnerhet för Sverige föga belyst genom historiska efterrättelser, så är också ett grundligt studium af dithörande byggnadsverk och fornsaker af synnerlig vigt för att rätt uppfatta andan och bildningen hos dåvarande slägte. Besinna vi derjemte, att man under denna tid mera handlade än författade, så finna vi lätt att dithörande fornlemningar rätt förstådde ej sällan lära oss att vida bättre uppfatta tidens väsende, syftemål och kunskapsmått än de flesta krönikors torftiga framställningar. Ostridigt lärer det åtminstone nu vara, att en byggnads- och konsthistoria är för hvarje land af synnerlig vigt såväl för häfdetecknaren, som för byggmästaren. Man kommer derigenom ej sällan i tillfälle att belysa åtskilligt, hvarom krönikorna intet förmäla och hvarom sägen ej sällan lemnar en förvillande underrättelse.

Det synes likväl vara klart, att byggmästaren kan af ett dylikt studium draga den största fördelen, emedan detsamma ligger närmast hans vigtiga sträfvande. Han kan dymedelst sättas i stånd att uppfatta det byggnadssätt, som både till materialier, konstruktion och prydnader bäst öfver-

ensstämmer med klimatiska förhållanden och folklynne, så att han ej fåviskt söker från den blida södern införa ett föråldradt byggnadssätt, som ingalunda passar nordens hårda luftstrek. Då det byggnadssätt, som Germaniska stammen med christendomen erhållit ifrån Italien, blifvit ehuru under något skiljaktiga riktningar på ett egendomligt och oöfverträffligt vis utbildadt af densamma, så att man uti Italien till och med icke försmådde en tid bortåt tillkalla Tyska arkitekter; är det föga troligt, att, om det grundliga studium, som muntligen meddelades först i klosterskolorna och sedan i byggnadshyttorna, fortfarit, man skulle af ett sorglöst nyhetsbegär mottagit den andefattiga och effektlösa cinquecento- eller renaissancestilen, ännu mindre underkastat sig den förderfvade barock- och rococosmaken. Man har i berörda afseende skrifvit så mycket, att jag endast tror mig behöfva i förbigående erinra härom.

Flere vetenskapsmän ha under sednare årtionden i Tyskland, England och Frankrike med allvar sysselsatt sig med utgifvande af förtjenstfulla specialbeskrifningar af vigtigare byggnadsverk och konstalster, och flere resande ha hufvudsakligen och några uteslutande fästat sig vid hithörande ämnen, hvadan en och annan konstforskare kommit i tillfälle att göra försök med utgifvande af byggnads- och konsthistorier. Det är sannerligen ett eget förhållande, att, då nordboarne ostridigt kunna i vetenskapliga forskningar mäta sig med hvarje annan nation, de aldrig utmärkt sig med några arkitektoniska undersökningar. Orsaken härtill ligger visserligen icke i bristande förmåga för ett dylikt sträfvande, eller i fruktan för uteblifvande uppmuntran, eller i gifven förlust i anseende till ett ringa antal läsare. Om man tagit dylika förhållanden i betraktande, skulle de rastlösa undersökningar, som egnats fornlemningar från hedendomen, uteblifvit, och de många lärda arbeten, som deröfver skrifvits, aldrig utkommit. Nej, orsaken ligger i något helt annat. Man har nemligen på ett alldeles handtverksmessigt sätt både betraktat och behandlat vårt byggnadsväsende. Vetenskapsmannen har ty värr ansett detta ligga utom sitt forskningsfält, och den såkallade byggmästaren har icke trott sig behöfva någon sann lärdom. På annat sätt kan det svårligen förklaras, hvarföre man i norden öfverträffat andra nationer i ett sorgfälligt uppsökande och grundligt förklarande stundom af de obetydligaste lemningar från den råaste hedendom, då man

deremot visat sig hvarken ha något högre sinne för eller någon klar kunskap om de konstverk, som ända från christendomens införande börjat i norden sprida sig, och hvilka ännu till stor del qvarstå såsom de ojäfaktigaste vittnesbörd på en hög konstanda och ett sannt konstnärskap.

Vi kunna ej utan vemod se, huru föga utlandets lärde byggnadsforskare känna våra herrliga byggnadsverk från medeltiden. Deras kunskap härom inskränker sig nemligen till Peringskjölds Uppländska Monumenter och Dahlbergs Svecieverk, arbeten, som voro högst prisvärda för sin tid och alltid förbli hedrande för sina författare och vårt fädernesland; men hvilka ingalunda kunna rätt tillfredsställa en sann byggnadsforskare. Det är således icke underligt, om Seroux d'Agincourt, som endast från nämnda författare inhemtat sin kunskap om Sveriges byggnadsverk, i sin dyrbara konsthistoria röjer högst ofullständig och till en del alldeles oriktig kännedom härom [I]). Den grundlige byggnadsforskaren och utmärkte arkitekten von Wiebeking säger, att det är omöjligt att i brist på tillräckliga källor framställa civilarkitekturens tillstånd i Sverige under olika tidrymder, och att alla hans bemödanden att erhålla upplysningar rörande byggnadskonstens närvarande tillstånd i samma land varit fruktlösa, och han förmodar, att densamma icke förtjenar synnerlig uppmärksamhet [II]). Samma obekantskap fortfar ty värr ännu. Den lika grundlige byggnadsforskaren F. Kugler, professor vid Konsternas Akademi i Berlin, har i sin konsthistoria, som utkom för tvenne år sedan, rörande Sveriges byggnadsverk endast åberopat hvad d'Agincourt efter Peringskjöld och Dahlberg meddelat, hvadan samme professors uppgifter äro i berörda afseende högst onöjaktiga [III]).

Det är emellertid i sig uppenbart, att en utarbetning af ett lands byggnads- och konsthistoria är omöjlig förrän man fått åtminstone de vigtigaste af dithörande byggnadsverk och konstalster utredda i specialbeskrifningar, samt att till dessas utarbetande erfordras grundliga kunskaper och

---

I) J. B. L. G. Seroux d'Agincourt, Histoire de l'Art par les Monumens, depuis sa decadence au IV:e Siecle jusqu' à son renouvellement au XVI:e. Ouvrage enrichi de 328. Planches. Architecture pl. XLIII. II) C. F. v. Wiebeking, Bürgerliche Baukunde. München 1825, B. III. s. 418—442. III) Dr. Franz Kugler, Handbuch der Kunstgeschichte. Stuttgart. 1842. s. 480, 564.

noggranna undersökningar, samt att liksom en fluga icke gör någon sommar, kan *en* man, i anseende till den tid och den kostnad dylika beskrifningar medtaga, ej mycket uträtta. Då det emellertid är bättre, att något än att intet göres för ett godt ändamål, så har jag företagit mig att under de många byggnadsresor, hvilka jag haft tillfälle göra i Skåne, med synnerlig noggrannhet undersöka och med ej mindre noggrannhet uppmäta och afteckna härvarande byggnader, nemligen dem, som kunna för fornforskaren och byggmästaren ha något intresse. Jag har desto heldre härmed sysselsatt mig, som jag dymedelst kommit i tillfälle att göra åtminstone för mig lärorika iakttagelser, hvarigenom jag blifvit i stånd att säkrare bedömma, huru man fordom byggt och huru man nu bygger i vårt fädernesland. En af vår tids snillrikaste byggnadsforskare yttrar, "att vi finna ibland den stora mängden af moderna byggnader tvenne fel, som skenbarligen äro hvarandra motsatte, men hvilka dock båda härröra från samma orsak, nemligen okunnighet om grundprinciper. Den ena består i en vana vid nyckfulla och tygellösa infall, som väcka den förmodan, att byggmästaren kämpar med en villfarelse (allmän intill de sednare åren), att förklara medeltidens stil vara irregulier utan att vara bunden af något slags lagar och reglor; den andra består i ett slaviskt beroende af vissa godtyckliga former eller maximer (likmycket om de äro uttryckligen angifna eller underförstådda), hvilket beroende nödvändigt medförer frånvaron af all bestämd karaktér. En byggmästare bör derföre göra i den vidsträcktaste skala iakttagelser på kyrkor och derpå samla exempel från främmande länder och betrakta sådana uti sitt eget, ej såsom opassande gamla byggnader, hvilka han kan någongång komma att utvidga eller ombygga, utan såsom mönster af behag och värdighet, från hvilka han kan hemta mycken undervisning. Han bör göra de noggrannaste mätningar af mången ringa och anspråkslös byggnad, hvarom fornforskaren och till och med konstnären försmår att taga någon kännedom. Han skall sålunda lära icke att efterapa utan uppfinna, måhända för att göra sin arbetsperiod utmärkt genom en stil, som skiljer sig från hans föregångares på ett helt annat sätt än genom sin magerhet och missförhållande" [IV]).

[IV]) J. L. Petit, Remarks' on Church Architecture, with Illustrations. London. 1841. V. I. p. VII.

Då redan ganska många af våra märkvärdiga byggnader ifrån medeltiden dels för längesedan blifvit jemnade med jorden, dels äro förfallne och dels ligga i ruiner, så är det sannerligen hög tid att med allvar granska, afteckna och bekantgöra, hvad vi ännu ega i behåll; i synnerhet som den nya tiden hos oss mer än annorstädes rastlöst fortfar att genom förändringar och tillbyggnader omskapa och vanställa mången herrlig byggnad, som vi ärft af våra fäder. Huru rikt har icke Skåne ensamt varit under medeltiden på dels offentliga, dels enskilda byggnader, huru många kyrkor och kloster ha icke försvunnit, huru många fasta och ryktbara borgar och ansenliga boningshus ha icke blifvit undanröjde? För att härom gifva något begrepp, vilja vi blott erinra om den mängd kyrkor och kloster, som funnits i Lund, hvilkas lägen till största delen äro okände, och på de många byggnader för andeliga stiftelser, som funnits i Helsingborg, Malmö, Ystad, samt i de förstörda städerne Trelleborg, Tomatorp, Åhus och Vä; att ej nämna de ansenliga klosterhus, som blifvit på landsbygden i Skåne uppförde, och hvilka nu till allrastörsta delen försvunnit intill sjelfva grundvalarna. Några af medeltidens slottsbyggnader ha blifvit så helt och hållet förstörde, att man icke ens kan med säkerhet uppgifva de platsar, som de intagit, t. ex. Arendala, Thurstorpsö, Fliinge, Hammarhus. Efter många andra märkas endast obetydliga lemningar. Så finnas efter Skanörs, Falsterbos, Trelleborgs, Lindholms, Hafgårds, Stjerneholms, Söfdes, Heireholms, Vallens, Sjöholms, Gladsax, Bjersjöladugårds, Åhus, Lillö slott m. fl. svaga spår bestående af vallar och grafvar samt några grundstenar, samt tegel- och kalkstycken. Efter blott några få andra synas betydligare ruiner t. ex. vid Månstorp, Gyllebo, Mölleröd, o. s. v. Skåne har likväl en mängd byggnader, som både för sin höga ålder, sitt konstvärde och sin ansenlighet förtjena lärda granskares allvarliga undersökningar. Utom kathedralen i Lund äro kyrkorna i Båstad, Helsingborg, Malmö, Skanör, Falsterbo, Trelleborg, Cimbritshamn, Åhus samt flere andra så beskaffade, att desamme med skäl kunna tjena den nya tiden till efterdöme vid uppförande af nya helgedomar.

Helsingborgs slott, hvilket måhända är det äldsta, men ofelbart det ryktbaraste af alla fästningar i Skåne, synes företrädesvis väcka fornforskarens och konstvännens synnerliga uppmärksamhet. Af detta slott qvar-

står ännu den såkallade Kärnan, som gifver ett temligen redigt begrepp om medeltidens befästningskonst. Då denna byggnadslemning är den märkvärdigaste om ej den enda i sitt slag, hvilken numera finnes i Sverige, och då densamma lemnad utan skydd mot tidens åverkan torde snart förvandlas till en fullkomlig ruin, har jag trott mig böra deraf göra en skildring, isynnerhet som en sådan hittills alldeles saknats. Då föröfrigt lärde män trott, att Kärnan uppstått i en aflägsen forntid, hvarunder fasta murverk voro i norden alldeles okände, och då äfven lärde män till följe af bristande kännedom om samma byggnad förmodat, att hennes benämning härrör af en likhet med ett käril, hvari smör kärnas, så torde närvarande uppsats intressera både häfde- och byggnadsforskaren. Skulle närvarande arbete vinna sakkunniges bifall, en uppmuntran, hvilken jag redan haft fägnaden röna för min Historiska och Arkitektoniska Beskrifning öfver Lunds Domkyrka, samt för min Antiqvariska och Arkitektoniska Resa, ärnar jag efter utarbetande af Skånes Konsthistoria, hvilken jag åtagit mig författa, småningom utgifva flere specialbeskrifningar öfver, jemte arkitektoniska ritningar af märkvärdigare byggnadsverk i Skåne.

Helsingborg nämnes af sagotäljare, af Adam från Bremen och Saxo. Man har ifrågasatt, huruvida Helsingborgs slott eller stad först uppstått. Det är allmänt bekant, att fästen voro i norden vida äldre än städer, och att de förres tillvaro gåfvo genom det beskydd, som derifrån påräknades, anledning till de sednares anläggning i närheten deraf. Liksom många urgamla namn har detta blifvit under olika tider skrifvet på olika sätt, hvadan man derföre uppgifvit skiljaktiga härledningar. Några äldre och yngre häfdeforskare ha utan alla historiska grunder förmodat, att Helsingar här bosatt sig och föranledt samma benämning; men andra tro deremot, att den kommer af Hals, hvilket också är sannolikare, enär flere ställen i Danmark heta Helsinge, och sagorna angifva ställen äfven i England under likdan benämning, och det icke kan visas, att Helsingarne varit till sjös så mäktige, att de på främmande kuster gjort inkräktningar; hvarföre vi icke kunna i detta afseende biträda S. Lagerbrings mening [1]). Då slutligen Adam från Bremen skrifver, tvifvelsutan efter ett ursprungligt uttal, Halsingburg och Halsingeburg; så visar detta, att samma namn är sammansatt af hals landtunga, landtrygg, måhända äfven inlopp, trångt farvatten, och af engi, troligtvis ängd, det är trakt samt af borg, fäste [2]). Men hvilkendera af dessa meningar, som i afseende på benämningens första sammansättningsord antages; så måste här först funnits ett fäste, som gifvit en stad härjemte sitt namn.

---

[1]) S. Lagerbring, Sv. R. Hist. D. I. s. 304. [2]) Jemför J. J. Pontanus, Rer. Dan. Hist. Amstel. 1631. p. 649, 670. Suhm, Critisk Hist. B. I. s 170—172.; B. II. s. 811—812. Saxo, Lib. XV. Ed. Müller, I. p. 941, 942 noten.

Då grundlärde män låtit af en öfverspännd forskningsifver hänföra sig till den grad, att de velat vid Öresund finna Herkules' stoder, bör det icke väcka förundran, att man låtit Helsingborgs Kärna byggas under Frode den Fredgodes eller Fjolners tid. Men ett omsägande af dylika hugskott förtjenar i våra dagar ingen vederläggning. Emellertid stöder sig denna uppgift på två gamla munkvers, som anföras af flera äldre författare, och hvilka skola fordomdags stått öfver porten till detta fäste [3]. Dessa ha följande lydelse:

Tempore Natalis Christi Turris Capitalis
Helsingborg struitur, velut in scriptis reperitur.

Helsingborg omnämnes omkring medlet af elfte seklet såsom ett vanligt tillhåll för Vikingar [4]. Deremot var Örekrog, hvarest sedermera Helsingör anlades, en marknads- eller handelsplats. Då man känner våra hedniska förfäders skicklighet till sjös och benägenhet för sjöröfveri och betraktar Helsingborgs framskjutande tverbranta landthöjd och det trånga sund, hvilket här nedanför öppnar sig mellan tvenne haf; kan man sannerligen icke betvifla, att denna landthöjd varit i uråldriga tider ett näste för Vikingar. Detta förhållande har förmått sjöfarande att till undvikande af plundring erlägga en lösen, så att nuvarande tullafgift ofelbart har den äldsta häfd, som kan i norden åberopas.

En hastig öfversigt af de historiska minnen, som kringsväfva Kärnan, torde före dess beskrifning böra framställas, emedan man derigenom kan fatta ett säkrare omdöme om densammas forntida vigt.

Samma år som ett fältslag stått vid Fotevig, hvari Prins Magnus och sex biskopar stupat, nemligen 1134, sammanträffade i Helsingborg Konung Harald Gille från Norrige med Konung Erik Emund i Danmark. Ehuru Harald blifvit fördrifven ifrån Norrige och sökte

---

[3]) Magnus Matthias, i en handskrift. G. Braunius, Theatrum Urbium. Colon. Agripp. Lib. 4. pl. 29. Christian V:s Landtog. s. 17. Densammes Krigshist. I. D. Kiöb. 1758, s. 194. [4]) M. Adami Hist. Eccl. cap. 82. Est autem brevis trajectus Baltici maris Halsingburg, in quo loco Seland a Sconia possit videri, familiare latibulum piratis.

undsättning hos Erik, som nyligen uppstigit på en blodig thron; så förlustade sig desse furstar med ett sällsamt vad. Den förre utfäste sig att täfla med tvenne af den sednares bästa hästar i kapplöpning. Harald underlättade sitt språng med tvenne käppar och hann det mål, som blifvit utsatt, före någon af hästarne [5]). Förmodligen är detta ej det första, men ofelbart det märkvärdigaste pris, som blifvit för kapplöping vunnet vid Helsingborg.

Konung Erik, som pålagt Danmark en plogskatt, hvaraf han fått benämning af Plogpenning, gick öfver till Skåne för dennas indrifvande, och blef af bönderne 1259 slagen vid Lund. Han flyktade till Helsingborg, hvarest han belägrades och undkom om natten derifrån till Seland [6]).

Hertig Albrekt af Brunsvig, hvilken var gilkere på Helsingborgs slott, var förhatad, hvarföre Skåningarne 1263 företogo en belägring af samma slott, hvilket de intogo; men Albrekt undkom på en båt och begaf sig sedan ur Danmark [7]).

Konung Erik Menved har 1296 firat å Helsingborgs slott sin förmälning med Konungen i Sverige Birgers syster Ingeborg. Detta slägtskapsförhållande invecklade Danmark i Sveriges oroligheter. Ett möte blef den 15 Juli 1310 hållet i Helsingborg, hvarvid Konung Erik förlikade Konung Birger med hans bröder. En försäkran utfärdades härom, hvilken underskrefs af Konung Erik i Danmark, hertig Christofer hans broder, erkebiskopen i Upsala och biskoparne i Skara och Vexiö samt en mängd verldslige herrar. Tvenne dagar derefter slutades fred mellan nordens trenne riken [8]). Emellertid uppkommo oroligheter i Sverige, i hvilka Danmark 1318 inblandade sig. Ett infall i Skåne blef en följd häraf. Svenskarne vunno ett fältslag, plundrade, och brände största delen af provinsen samt brandskattade Malmö och Skanör och intogo Falsterbo. Slutli-

---

[5]) Saxo, Lib. XIV. Suhm, Hist. T. V. s. 468. [6]) Annal. Esrom. Script. Rer. Dan. T. I. p. 245. [7]) Suhm, Hist. T. X. s. 472. [8]) Chron. Dan. Script. Rer. Dan. T. II. p. 175—176. Hvitfeldt, Kr. s. 309, 346, 347, 349, 350. Suhm, Hist. T. XI, s. 648—651.

gen belägrades Helsingborgs slott, hvarest en fredstraktat afslutades [9].

Sedan Konung Christofer II till följe af förpantningar hade till grefvarne Johan och Gerhard af Holsten afstått största delen af Danmark, öfversvämmades Skåne af utlänningar, hvilka utsugade detsamma och föröfvade stora orättrådigheter derstädes. Skåningarne klagade för grefve Johan öfver hans tjenare, som innehade fästningarne, isynnerhet öfver Eggert Brockdorp, en orättrådig och våldsam man, hvilken såsom pant för 6000 mark silfver innehade Helsingborgs slott. Grefve Johan erböd derföre erkebiskopen Carl och andra förnäma i Skåne att emot nämnda summa af samme höfvitsman inlösa detta slott; men antingen de icke velat utbetala eller icke kunnat sammanbringa dessa penningar, sökte Skåningarne beskydd hos Konungen i Sverige, Magnus Eriksson, hvarpå de, till följe af löfte härom, grepo till vapen och ådagatogo Holstenarne, hvarhelst de anträffades. I anledning häraf samlade sig utlänningarne till en öfverläggning i Lunds domkyrka; men allmogen trängde derin, och ihjelslogo derstädes 300. En hop Holstenare blefvo äfven slagne vid Helsingborg, hvarpå dervarande slott belägrades. Detta tilldrog sig 1332. Erkebiskopen Carl samt flere andelige och verldslige herrar, som icke kunde från Konung Christofer påräkna något beskydd, erbödo samma år, Skåne, Blekinge, Lister och Hven åt Konung Magnus, som erlade till grefve Johan af Holsten 34,000 mark lödigt silfver, och kom 1333 i besittning af Helsingborgs slott och således af hela Skåne [10]. En traktat ingicks i Helsingborg den 3 Januari 1341, hvari Valdemar förklarade, att då Konung Magnus af Sverige inlöst Skåne för 34,000 mark lödigt silfver, invånarne svurit honom tro- och huldhetsed, och Valdemar lofvat upprätthållande af öfverenskommelsen emellan Konung Magnus och grefve Johan; så stadfästade han densamma till alla punkter. Äktheten af denna traktat, som fin-

---

[9]) Hvitfeldt, Kr. s. 405, 406. Suhm, Hist. T. XI. s. 825. [10]) Annal. Min. Visb. Script. Rer. Dan. T. I. p. 258. Hvitfeldt, Kr. s. 456, 457. Suhm, Hist. T. XII. s. 228—231.

nes på Latin och Svenska hos Hadorph, anser Jahn ej utan skäl vara tvifvel underkastad [11]. I den fred, som Valdemar 1343 ingick med Magnus, afstod den förre, med rikets råds och menige allmoges samtycke, för sig, sina arfvingar och efterkommande Skåne, Halland och Blekinge, Lister och Hven till en evärdelig besittning för Svenska kronan. Han förpligtade sig slutligen, att om han eller hans efterkommande någonsin skulle påstå, det Skåne ej rätteligen blifvit Sveriges egendom, eller om någon tvist eller fientlighet skulle deraf uppstå, sex biskopar och lika många riddare skulle sammankomma i Helsingborg och undersöka saken och ådömma honom eller hans efterkommande 30,000 mark lödigt silfver, och han underkastade sig kyrkans bann tills denna summa vore betald. Valdemar erkände sig ha för berörda afträdelse erhållit 49,000 mark lödigt silfver, nemligen 34,000 mark, som blifvit erlagde till grefve Johan, 8000 mark i reda penningar och 7000 mark för inlösning af Köpenhamns slott [12]. Sverige skall för dessa landskap ha inalles betalt 70,000 mark lödigt silfver [13].

Under dessa Danmarks högst beklagansvärda oroligheter fingo de andelige äfven vidkännas några följder deraf. Erkebiskopen Peder Jönsson sammankallade biskopar, abboter, priorer, prostar, dekaner, erkedjeknar och kaniker i Danmark till ett kyrkomöte, som i Maj 1345 hölls i Helsingborg. Här beslutades, att en biskop, som händelsevis fördrefs ifrån sitt stift, skulle i årligt understöd åtnjuta 120 mark lödigt silfver af erkebiskopen, biskoparne och stiften. På samma möte blef bannlysning förkunnad öfver helgonrånare, och åtskilliga missbruk, som begingos af lekmän, blefvo allvarligen förbjudne; jemväl förkunnades, att lekmän, under straff af bannlysning, ej fingo använda kyrkor och dithörande torn till fästningsverk. Härjemte beslöts firande af några helgedagar [14].

---

[11]) F. H. Jahn, Skaanes Adskillelse fra Danmark under den efter Christoffer den Andens Död opstaaede Mellemregiering og dets Gienforening med Moderlandet under Valdemar Atterdag, i Det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter. Kjöb. 1827. B. 22. s. 352—355. [12]) F. H. Jahn, ibd. s. 367—369. [13]) Incerti Auct. Chron. Dan. Script. Rer. Dan. T. VI. p. 225. Hvitfeldt, Kr. s. 457. [14]) Dipl. Eccl. Lund. N:o 414, 415. M. Matthias, p. 137—138.

Magnus Eriksson, som genom slöseri och svaghet för gunstlingar ådragit sig Svenskarnas hat och förakt och derför fick benämning af Smek, närmade sig Valdemar, med hvilken han hade ett möte. Magnus höll 1351 en herredag, parlamentum, i Helsingborg, och tre Svenska och tre Danska biskopar sammanträdde detta år i Lund för bibehållande af freden mellan rikena [15]). Tvenne år härefter hölls åter ett möte, till följe hvaraf Valdemar förklarade, att alla de bref, hvilka han fått rörande igenlösning af Skåne, Blekinge, Lister och Hven mot 34,000 mark lödigt silfver, skulle vara ogiltiga och kraftlösa [16]). Olyckliga missförhållanden emellan Konung Magnus och hans son Erik gåfvo Valdemar anledning att infalla i Skåne, hvarest han 1359 intog flere slott, men blef före årets utgång tvungen att lemna desamma [17]). Sedan Erik, som innehaft Skåne, afgått med döden, återtog Magnus styrelsen deröfver. Han uppehöll sig i Helsingborg och sökte der ingå fred med Valdemar, hvilken deremot ej ville genom underhandlingar afgöra saken. Sistnämnde Konung sträfvade nemligen att komma i besittning af Skåne, hvilket han så mycket mindre kunde genom en laglig dom vinna, som mer än en traktat beviste, såsom Jahn yttrar sig, den Svenske Konungens rättigheter [18]). I Juli 1360 gick Valdemar med en här öfver till Skåne och belägrade Helsingborgs slott, hvilket Magnus, som befann sig derstädes, öfverlemnade med afträdande af Skåne och utlemnande af dithörande bref [19]). Allt detta bevisar, att samma slott varit på den tiden det vigtigaste i provinsen. Malmö hade ännu icke fått något fäste, och Landskrona är en vida yngre anläggning, att icke tala om Christianstad, som anlades af Christian IV.

---

[15]) Continuatio Chr. Dan. Script. Rer. Dan. T. VI. p. 526. Hvitfeldt, Kr. s. 504. [16]) Waldemari litteræ datæ Wardbergis, Anno Dom. M.CCC.LIII. feria 6:ta ante Cecilie virginis in S. Bring, Mon. Scan. p. 109—112. [17]) Hvitfeldt, Kr. s. 518. [18]) F. H. Jahn, Skaanes Adskillelse fra Danmark i Det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter, B. 22. s. 395, 396. [19]) Annal. Dan. Script. Rer. Dan. T. VI. p. 533, MCCCLX. Rex Daciæ Waldemarus obtinuit Scaniam in manu forti et castrum Helsingburgh per resignationem Magni Regis Sueciæ. Jemf. Hvitfeldt, Kr. s. 524.

Då Valdemar nu återfått Skåne utan att derför lemna någon ersättning, då han enligt Hvitfeldt lofvat, att vara Magnus en huld broder och vän uti all hans nöd och åliggande, och då slutligen den förres dotter Margareta blifvit trolofvad med den sednares son, Konung Håkan i Norrige, så kunde man väl vänta sig fredslugn; men Valdemar var lika rastlös i sitt sträfvande. Han angrep 1361 Öland och Gottland samt härjade och plundrade derstädes. Emellertid blef Konung Håkan tvenne år härefter i Köpenhamn sammanvigd med Margareta, som sedermera blef den första, hvilken under en spira förenade de tre nordiska rikena [20]).

Hanseborgarne utgingo 1362 med en flotta, intogo och plundrade Köpenhamns stad och slott, hvarpå de landstego vid Helsingborg och besköto dervarande slott natt och dag med 16 blidor. Konung Valdemar öfverraskade emellertid deras flotta, hvaraf han borttog några fartyg, så att fienden efter betydlig manspillan nödgades upphäfva belägringen [21]).

Några Hansestäder afsände i Augusti 1394 en flotta till Helsingborg för att der utverka hos Drottning Margareta, som då hade en herredag sammastädes, Konung Albrekts och hans son hertig Eriks befrielse från deras fleråriga fångenskap. Vid detta tillfälle yppade sig å ett värdshus en träta, som öfvergick till slagsmål och dråp. Borgmästaren Gregorius Sverting från Stralsund skyndade att härom underrätta Drottningen, som vistades på slottet, i afsigt att dymedelst få denna oreda stillad. Sverting utkommen på gatan, blef af en Dansk huggen i hufvudet, så att han straxt stupade och afled. Hansestädernas sändebud begåfvo sig genast på hemresan [22]). Dylika ohyggligheter voro icke ovanlige under dessa tider, då bittert nationalhat och rå tilltagsenhet voro ännu rådande, och då dryckenskap tillhörde ordningen för dagen. Den 8 September följande år infunno sig Hansestädernas sändebud i Helsingborg och utfäste sig att emot

---

[20]) Hvidtfeldt, Kr. s. 24, 530. Suhm, Hist. T. XIII. s. 485. [21]) Hvitfeldt, Kr. s. 526. Suhm, Hist. T. XIII. s. 464. [22]) Suhm, Hist. T. XIV. s. 330, 331.

Konung Albrekts och hertig Eriks befrielse inom trenne år antingen uppgifva Stockholms slott till Drottningen eller erlägga till henne 60,000 mark lödigt silfver, eller slutligen öfverlemna samma furstar i hennes våld. Hansestädernas sändebud återkommo vid Michaelistiden, då de höge fångarne i Helsingborg till dem utlemnades, och samma sändebud derstädes afgåfvo till Drottningen ett öppet bref derom [23]).

Helsingborgs slott, stad och kyrkor afbrunno den 30 Juli 1418, dock undgick dervarande kloster denna härjning [24]). Man saknar närmare underrättelser om nämnda olyckshändelse, hvarvid Danske krönikskrifvare ej fästat någon uppmärksamhet, och det är äfven obekant, huruvida någon ombyggnad af Helsingborgs slott blifvit derigenom föranledd. En Svensk författare, som skrifvit för ett sekel tillbaka, berättar, att Konung Erik af Pommern skall vidpass 1425 låtit bygga Helsingborgs slott; men samme författare anförer härför intet slags vittnesbörd, och han visar sig föröfrigt sjelf ha härom så ringa kännedom, att denna uppgift endast kan antagas som en lös sägen, hvilken dock torde uppkommit af samma slotts iståndsättning efter berörda eldsvåda [25]).

Konungen öfver Danmark, Sverige och Norrige, Christofer, afled den 6 Januari 1448 på Helsingborgs slott. Samma år valdes Carl Knutsson till Konung i Sverge. Deremot blef grefve Christian af Oldenburg utkorad till Konung i Danmark. När Sverige ej ville underkasta sig Christian, härjade han 1451 i Stockholms skärgård. För att hämnas detta inbröt Carl Knutsson följande vår i Skåne och brandskattade och brände der vida omkring. Han lät Helsingborgs stad och några skepp vid stranden uppgå i rök. Vid detta tillfälle blef erkebiskopens gård i Helsingborg lagd i aska. Erkebiskopen Tufve lät derföre 1463 uppföra inom slottsporten vid södra sidan ett nytt stenhus, hvilket hade inunder en stuga och ofvanpå en sal [26]).

---

[23]) Suhm, Hist. T. XIV. s. 343, 346—348. [24]) Diar. Vazsten. Script. Rer. Svec. T. I. Sect. 1. p. 139. [25]) Sviogothia Munita. Stockh. 1744. s. 87. [26]) Chron. Episc. Lund. Script. Rer. Dan. T. VI. p. 634 o. 635. . . . . ., in qua habetur Stuba inferius et Sala superius. Hvitfeldt, Kr. s. 855.

Grefve Christofer af Oldenburg valdes af Lybeckarne till höfvitsman i afsigt att befria Christian II. Då grefven ej uträttar något med skrifvelser till hertig Christian och Danmarks råd, inbryter han 1534 i Holsten och Danmark, intager åtskilliga fästningar, brandskattar städer, plundrar och bränner gårdar och byar, mottages i Köpenhamn, går öfver till Malmö och samlar vid Lybershög nära Lund Skånes adel, borgare och bönder, som åter hylla den fängslade Konungen. Christofer fordrade af adeln ett stort bidrag till krigets utförande och begärde jemväl deras hustrurs och döttrars guldkedjor, smycken och klenodier till samma ändamål. Adeln nödgades väl bevilja det förra, men afslog dristligen det sednare, och var föröfrigt föga hågad att göra gemensam sak med grefven, hvilken med mycket skäl misstänktes för ränkfulla afsigter. Emellertid ryckte de hjelptrupper, som Gustaf I tillskickat hertig Christian, inuti Skåne och tågade på Helsingborg. Christofer utskickar emot dessa en hop knecktar, hvilka, anseende sig vara för svaga, draga sig tillbaka och förlägga sig dels i Helsingborgs stad, dels i dervarande kloster. Skånska adeln förenar sig med de anryckande Svenskarna, och bådadera lägra sig på höjderna i närheten af staden. Tyge Krabbe, dåvarande höfvitsman på Helsingborgs slott, hade länge med råd och dåd bistått grefve Christofer, men hade omsider af flera anledningar fattat misstanka om afsigten med eller möjligheten af hans äfventyrliga företag, hvadan nämnde höfvitsman var villrådig för hvilkendera sidan han borde numera förklara sig, och sammankallade derföre sin omgifning och tillkännagaf, att han väl svurit grefven trohet på den afsatte Konungens vägnar, men att han fruktade en öfverraskning. Samme höfvitsman befallte till följe häraf sin hofmästare Jesper Fries att hålla sig på öfversta tornet sägande sig vilja sjelf förblifva på borggården hos manskapet. Tredje dagen härefter öppnade hofmästaren eld ifrån öfversta tornet på grefvens trupper, då 14 man af dessa stupade i första skottet. Svenskarne fattade härvid mod och vunno en afgörande seger. Detta tilldrog sig den 13 Januäri 1535. Tyge Krabbe, som beskyldes af grefvens medhållare

för svek, förklarade sig ej vilja ensam skilja sig ifrån den öfriga adeln. De Svenska trupperne tågade sedan till Lund och bidrogo till intagande af Malmö och Landskrona för Christians räkning. Denne furste ankom samma år till Lund och hyllades den 18 Augusti 1535 på Lybershög, hvarefter de Svenske befälhafvarne blefvo af honom bjudne till middag i biskopsgården, Carolinska Akademiens nuvarande hufvudbyggnad. Christofer nödgades följande år uppgifva Köpenhamn och knäfalla för Christian [26]).

De kungliga och erkebiskopliga slotten samt klosterna i Skåne hade betydliga områden, som under namn af län förvaltades af särskilda embetsmän. De andlige godsen indrogos 1536, och af flera mindre län bildades några större. Efter Christianstads anläggning blefvo Villands, Albo, Gärds samt Vestra och Östra Göinge härader dit anslagne. S. Pederskloster län upplöstes och Malmöhus län fick dithörande härader. Emellertid hade Skåne vid dess införlifvande med Sverige följande län: Malmöhus, Jerrestads, Hellnekyrkas, Landskrona slotts, Christianstads, Helsingborgs slotts och Herrevadklosters län. Ibland dessa voro de län, hvilka hade namn af Malmöhus, Christianstad, Landskrona och Helsingborgs slott, hufvudlän; de öfrige deremot betraktades såsom smålän, så att de förras länsmän utsträckte till de sednares invånare sina embetsåtgärder. Under Helsingborgs slott lågo 1523 Helsingborgs och Engelholms städer samt Luggude, Södra och Norra Åsbo, Bjäre, Göinge, Onsjö, Rönneberga, Harjagers och Torna härader, hvarifrån de fem sistnämnde voro 1656 afsöndrade [27]).

Dessa län blefvo ej sällan mot vissa årliga summor på behaglig tid öfverlemnade till förtjente eller gynnade herrar af högre adeln. Tyge Krabbe fick 1513 förläningsbref på Helsingborgs slott med alla tilliggande räntor och rättigheter att hafva, bruka och behålla i sex

---

[26]) Hvitfeldt, Kr. s. 1411—1414, 1420—1422, 1434—1438, 1456, 1482.
[27]) Danske Canc. Registrant, N:o 3. fol. 285. b. efter Langebek. A. B. Bergens Danmarckis oc Norgis Fructbar Herlighed. Kiöb. 1656. I B. s. 67—69 och 205—212.

påföljande år emot villkor, att han skulle årligen betala till kronan 1000 mark Danska penningar och lemna hälften af dithörande sakfall samt hålla 30 ryttare till kronans tjenst och lika många man till slottets besättning och hålla 6 hästar för Konungens behof, lemna fyra nätters gästning när Konungen och hans folk årligen ditkommo, samt efter yttersta förmåga förbättra slottets byggnader samt häfda underliggande gods och bibehålla dess bönder vid lag och rätt, vårda dithörande skogar, samt redogöra för och öfverlemna till Konungen hvad som faller af skeppsvrak [28]. Tyge Krabbe miste detta län 1520, men återfick detsamma 1523, likväl med undantag af någon egendom i Brundby på Kullen, hvilken Claus Podebusch fått i förläning, hvarföre den förstnämnde dock gaf 1000 mark, allt sakfall samt åtog sig vanlig rustning. Vid denna tid voro alla slott och län i Skåne upplåtne dels i förläning mot årliga afgifter och rustningar, dels förpantade för försträckningar till kronan [29].

Det inventarium, som 1537 uppgjordes å Helsingborgs slott, lemnar ett intressant bidrag icke allenast till närmare kännedom af Helsingborgs fästning utan äfven af dåvarande förråder, byggnader och husgerådssaker. Vi vilja af samma inventarium, som är utan all ordning och reda uppsatt, endast anföra följande. Försvarsmedel: 20 hakebössor af jern; 1 halfslanga, 6 tellebössor, 1 hakebösse- och 3 halfslangeformar, alla af koppar; 14 stenbössor, 7 serpentiner sämre och bättre inberäknade; vidare 1 treqvartersslanga, 2 halfslangor, den ena sprucken, 2 falkonetter, alla dessa äfven af koppar; 1½ tunna 1 åtting hakebösselkrut, 1 skeppund bly, 3 fjerdingar serpentinkrut, 29 fyrpilar, 1 tunna svafvel, 6½ tunnor pilar, 4 tunnor piltenar. Kökssaker: åtskilliga kittlar, grytor, träkärl, samt stekspett, halster, brandjern, eldtänger m. m. Bordtyg: 126 herrefat, 50 knapefat och lika många tallrickar, 24 större och mindre knapestop, 26 små svarfvade stop, 4 pipkannor, 11 brödkorgar, 3 borddukar af blekt

[28]) Christian II bref Sancti Olai Regis dag anno MDXIII. [29]) Nye Saml. til den Danske Hist. Kjöb. 1793. B. 2. s. 121. Nye Danske Magazin, B. 6. s. 277. 283.

lärft, 2 sådana af hollandslärft, 4 underdukar af blekt lärft, 1 borddук af kanfas för borgstugan, 12 borddukar för arbetsfolk. Sängkläder: 9 par huslärftslakan, 3 par blaggarnslärftlakan, 8 lärftshanddukar i fatburen, 1 hollandslärftshandduk. På Konungens rum: 2 blå filtdynor, 2 hufvuddynor af sämskskinn, 1 gammalt täcke med guldperlor, 3 lärftslakan, 2 hollandslärftslakan. Vidare: 3 fårskinnstäcken, 1 ljusstake, 2 bänkdynor af hvitt skinn, 1 bänkdyna af rödt ylletyg, 1 hyende, 5 sängomhängen, 1 matta, en gammal blå filtdyna, 7 hvita och grå dynor, 9 hvita och grå sängomhängen, 3 hufvuddynor, 10 sängar till arbetsfolk. Munförråd: ett betydligt parti råg, korn, malt och humle, äfven ett ansenligt parti dels saltadt dels rökadt fläsk och kött, likaledes dels saltad dels torkad fisk af många slag, 4 tunnor smör, 8 läster, 2 tunnor salt, 1 läst mjöd, 1½ läst ättika, 4½ läster öl, 1 tunna hval- och 1 tunna själspäck. Boskap: 7 hästar, 3 fölungar, 2 tjurar, 29 kor, 8 ungnöt, 6 kalfvar, 28 får, 14 lam, 65 svin. Smedredskap: 2 belgar, 3 städ, 8 tänger, 2 släggor, 5 hamrar m. m. För hållande af gudstjenst: 1 messeskrud, 1 kalk och disk, 1 messebok [30]).

Då Konungarne i Danmark ofta besökte Helsingborg och uppehöllo sig stundom en längre tid på dervarande slott, och då den mäktiga Drottning Margareta i synnerhet funnit behag i denna vistelseort, då nordens monarker här sammanträdt, kyrko- och herremöten här blifvit hållne och vigtiga bref härifrån utfärdade; så är det klart, att samma slott måste äfven i äldre tider varit både ansenligt och rymligt. Emellertid ha vi till stor skada för arkitekturens historia föga kännedom om detta fästningsverk. Man kan likväl af de få efterrättelser, som finnas att tillgå, och den väldiga tornbyggnad, som qvarstår, göra sig något begrepp om detta märkvärdiga slott.

Under hedendomen byggdes, såsom bekant är, fästen, som hade trähus, stundom trätorn, och hvilka omgåfvos med vallar och

[30]) Inventarium MDXXXVII i Danske Magazin, B. 2. s. 49—53.

grafvar. Vallarne bestodo antingen af uppkastad jord eller af pålverk med jord och sten deremellan, och grafvarne voro antingen våta eller torra. Efter christendomens antagande inkom ett fastare byggnadssätt. Man började snart använda kalkbruk, hugga qvadersten och tillverka murtegel. En ädlare byggnadskonst blef inom ett århundrade derefter hemmastadd i norden, hvilken, ehuru den hufvudsakligen togs i anspråk för kyrkors uppförande, dock användes kort derpå för fasta platsers beredande. Knut Lavard har blifvit ansedd såsom den förste, hvilken hemkommen efter flera års vistande i Sachsen börjat i Danmark anlägga fästen af murverk med tinnar och torn [31]).

Det är troligt, att Helsingborgs slott ursprungligen bestått af jordvallar med träförskansningar samt trähus derinom, och varit enligt forntidens bruk af ringa omfång, men fått i tolfte eller trettonde seklet fasta murverk. Innan vi öfvergå till beskrifning af dess kända anordning, tro vi oss böra i största korthet lemna några upplysningar rörande dylika fästningsbyggnader.

Man plägade både under rundbågs- och spetsbågsåldern uppföra dels runda dels fyrkantiga försvarstorn, som bestodo af flere våningar med grofva bjelklager eller med hvalfafdelningar. Sådana torn hade å källaren hvarken dörr- eller ljusöppningar för att vara mera tryggade för öfverraskning. Första våningen hade deremot en ingång, som tillslöts med en grof dörr af dubbla plankor och säkra bommar. Uppgången utgjordes af en vindbrygga. Skottgluggarne voro små och betäckningen var merendels platt och omgifven med murtinnar. Yttre verken bestodo af enkla eller dubbla lägre eller högre ringmurar, hvilka hade stundom blotta murtinnar, men stundom småtorn derjemte. Dessa ringmurar och småtorn innehöllo ej sällan bonings- och förrådsrum. Utanför vidtogo naturliga branter eller torra och våta grafvar, behöfliga uthus lågo någongång utanom dylika grafvar och omgåfvos med särskilda grafvar. Ett så-

---

[31]) F. H. Jahn, Nordens især Danmarks Krigsvæsen i Middelalderen, s. 313, 314.

dant befästningssätt har flerestädes varit brukligt. Många lemningar derefter förekomma icke allenast i norden, utan jemväl i Tyskland, Frankrike, England, Ryssland, Italien och Grekland. För tvenne århundraden tillbaka funnos ännu många dylika furste- och herreborgar i Flandern. I synnerhet får man uti ett vigtigare verk ifrån denna tid intressanta upplysningar rörande dylika byggnader i sistnämnda land. Skada, att plancherne i samma verk äro efter den tidens bruk liksom i Dahlbergs Svecia utförde utan arkitektonisk nöjaktighet, och att, hvad värre är, beskrifningarne, en följd af tidens lyte, ej röja någon arkitektonisk kunskap [32]).

Ehuru vi icke ha från äldre tider några närmare underrättelser om våra forntida borgars anordning, ännu mindre några gamla teckningar deraf, gifva likväl de slottsplatsar, som vi känna, och några slottsruiner, som äro i behåll, någon upplysning om ifrågavarande befästningssätt.

Grefve Gerhard af Holsten råkade i fiendtligt förhållande till Lübeck, hvarföre han 1307 byggde ett fäste vid Travemünde för att afskära staden tillförsel. Detta fäste uppväckte mycken oro. Å ena sidan sökte staden att intaga det, å andra bemödade sig grefven att undsätta detsamma. Då uppgjordes följande förlikning. Innehafvaren fick göra ett skjul för tornets betäckning, men han skulle vid ingången anbringa en smal bro eller spång, ingen vindbrygga. Han fick uppföra ett litet hus vid tornets norra sida, men all byggnad utom detsamma skulle inställas och grafvarne igenfyllas. Om tvisten ej kunde inom fyra år slitas, så egde grefven att bygga ett vattentak öfver samma torn. Skulle sedan frågan afgöras till stadens fördel, skulle detta torn genast öfverlemnas till densamma utan ersättning. Skulle grefven emellertid aflida, så borde berörde torn icke få någon till men befästas med murar, grafvar, vallar och palisader. Grefven vann denna sak, och samma torn blef sedermera inlöst af staden för 4000 Lübska mark [33]). Vi se således här en

[32]) A. Sanderi Flandria Illustrata, Col. Agripp. 1641. [33]) Hvitfeldt Kr. s. 336, 337. Suhm Hist. XI T. s. 540, 541.

kärna, hvarutom man velat efter tidens bruk anlägga försvarsverk med behöfliga bonings- och uthus inom desamma.

Vordingborgs slott på Seland anlades af Valdemar I samt iståndsattes och utvidgades af Valdemar Atterdag. Detta slott blef under sistnämnde Konung så ansenligt, att det liknade en liten stad. Det hade en ringmur med tinnar och tvenne fasta portar. Här funnos Jungfrutorn, Ormetorn, Vattentorn, Valdemarstorn, Gåsetorn, Vester- och Östersal, en frustuga, en borgstuga, en skrifvarstuga, kök- och brygghus, stallar och lador samt tvenne smedjor, m. m. Utanför ringmuren voro grafvar uppdragne [34]).

På Seland ungefär en mil sydvest från Krogen, sedan Helsingör, låg Gurreslott, hvilket troligtvis Valdemar Atterdag uppfört. Visst är åtminstone, att han gerna der vistades, samt att han äfven der 1375 afled. Detta slott hade under nämnde Konung och troligtvis ända till den såkallade grefvefejden sin egen höfvitsman, och har förmodligen blifvit vid denna tid raseradt. Enligt en tillförlitlig uppgift var Gurreslott 1534 mycket förfallet. Tornens vattentak och hvalf hotade att nedfalla, en stor del af murarne hade redan nedrasat, och hufvudtornet skulle i anseende till remnor nedbrytas. För ett sekel tillbaka utgjorde en hög kulle, öfverväxt med träd, enda qvarstoden af detta märkvärdiga fäste. Genom gräfningar, som under sednare åren blifvit med lika mycken kostnad som omtanka företagne, har man fått ett temligen klart begrepp om denna märkvärdiga byggnadslemning, sedan alla grundmurar till flere fots höjd kommit i dagen. En aflångfyrkantig hufvudbyggnad, som i öster och vester håller utvändigt 41½ och i motsatt riktning 38¼ fot, har åt söder haft en liten utbyggnad och en sådan åt norr, af hvilka den sednare icke varit ursprunglig. Denna hufvudbyggnad har varit omgifven med en ringmur anlagd i en fyrkant med små fyrkantiga hörnbyggnader. På midten af södra och norra yttermuren har ett porthus med trappgångar vid sidorna legat. Hela detta fästningsverk,

---

[34]) Hvitfeldt Kr. s. 526. Antiqvariske Annaler, B. 1. s. 11, 12.

hvars ringmur och hörnbyggnader tillsammans utvändigt sträckt sig i öster och vester 146 och i norr och söder 134 fot, har varit omgifvet med en bred vattengraf på 40 till 50 fots afstånd derutom. En pålbrygga, anlagd från vägen i söder, har öfver vattengrafven inledt till borgen. De omgifningsmurar, som kommit i dagen, hålla från 6 till 8 fot i tjocklek, och hvila på grundvalar af grof gråsten samt bestå för öfrigt af en yttre och inre beklädnad af tegelsten med mellanfyllning af gråsten och tegelsten i kalkbruk. Utanför ringmuren sträcka sig sluttande bröstningsmurar af grof gråsten nedemot vattengrafvarna [35]. Vi se således här en anordning, som var mycket vanlig i tolfte, trettonde och fjortonde seklerna för fasta borgar. Det har rätteligen blifvit anmärkt, att hufvudbyggnaden haft utom källaren tre till fyra våningar och att hörnbyggnaderne varit torn, hvilka förmodligen dels haft bjelklager, dels korshvalf. Slottets stora torn och hvalfven i tornen omnämnas i uppgifter af 1534. Här har således legat en kärna, som utgjort borgens hufvudsakliga styrka och höfvitsmannens bostad, hvaremot hörnbyggnaderne, som varit mycket mindre och troligtvis mycket lägre, tjenat till de mellanliggande sträckmurarnas beskydd och besättningens inrymmande. Denna kärna är i så måtto ovanlig, att dess grundplan bildar en aflång fyrkant med utsprång; men vid närmare granskning inses lätt, hvarföre densamma fått en sådan anordning. Omgifningsmurarne, som hålla föga öfver 8 fot i tjocklek, lemna icke utrymme för uppgång med förplatsar till de särskilda våningarna. Hennes inre blef derföre afdeladt med skiljemurar i ett fyrkantigt rum åt vester, som håller 21 fot i hvarje sida samt tvenne hälften mindre i öster derom, hvilka alla stått genom dörröppningar i förening med hvarandra. Utbyggnaden åt söder motsvarar det ena af dessa smårum och har tvifvelsutan innehållit en spiraltrappa till de särskilda våningarna, af hvilka hvarje bestått af en större stuga med en förplats och ett sido-

---

[35]) Efterretning om Gurre-slot af M. N. C. K. Rasmussen i Historisk Tidsskrift redigeret af C. Molbech 1 B. s. 467—487.

rum. De grundvalar, som funnits vid kärnans norra sida, men hvilka saknat samband dermed, voro illa uppförde med lera i stället för kalkbruk, och ha påtagligen icke varit ursprunglige, utan deremot tillkommit för någon sednare utbyggnad. Vi kunna icke antaga, att någondera af dessa utbyggnader innehållit skorstenar. Det är nemligen bekant, att sådana under medeltiden alltid anlades inuti de grofva murarna, och detta bruk fortfor äfven långt derefter, hvilket visar sig af våra gamla herregårdar, hvarest grofva eldrör äro merendels uppdragne i midten af gafvelmurarna och stundom i fönsterpelarna. Att ifrågavarande slotts både hufvud- och ringbyggnad varit försedde med barfreder eller tinnar behöfves knappast anmärkas; emedan sådana icke kunde enligt medeltidens krigskonst undvaras.— Gurreslott, som haft mycken likhet med Helsingborgs slott, var jemväl i flera afseenden öfverensstämmande med en Konungaborg i Frankrike, nemligen Chateau de Vincennes, som började mot slutet af fjortonde och fullbordades mot slutet af femtonde seklet. Hufvudbyggnaden var en kärna, donjon, som hade flere våningars höjd och omgafs med en fyrkantig ringmur med väldiga slutningsmurar, små hörntorn och tvenne porthus å midten af motsatta sidor. Således öfverensstämde detta slott i berörde afseenden med Gurres Konungaborg. Men Chateau de Vincennes, som stått omkring ett århundrade under byggnad, hade utanför inre ringmuren en sådan med dithörande porthus. Utanför denna sednare vidtog en aflångfyrkantig ringmur, hvars ena långsida på midten intogs af nyssberörda hufvudbyggnad och utgjorde ett ofantligt försvarsverk med väldiga hörn-, port- och sidotorn, nio tillsammans. Både hufvudbyggnadens och yttre verkens torn och ringmurar hade platta betäckningar och skyddades med tinnar. Härutanför vidtogo breda stenbeklädda grafvar med vindbryggor. Denna Konungaborg, som enligt gamla ritningar varit i alla afseenden regelbunden, höll i yttre omkrets öfver 16,000 steg [36]).

[36]) Jacques Androuet du Cerceau, Architecte, Les plus excellents Bastiments de France, T. I. à Paris, M.DC.VII.

Stockholms slott hade ursprungligen ett rundt ganska högt torn, hvilket intog midten deraf, och detta, som uppfördes af Birger Jarl, kallades Kärnan och fick sedermera benämning af Trekronor. Konung Magnus Smek, tillfångatagen efter ett nederlag, blef 1365 insatt uti en stuga i denna Kärna [37]). Samma torn omgafs af ansenliga verk. Skada, att man icke närmare känner deras ursprungliga förhållanden. — Laholms fäste, beläget på en liten kringfluten klipphöjd, var 1318 jemväl en Kärna [38]). Denna Kärna skyddades af yttre verk, hvilka dock voro ganska inskänkta. — Om vi betrakta den jordkulle, hvarpå Skanörs slott fordom höjde sig, finna vi, att den blott kunnat inrymma en enda rundbyggnad; emedan samma kulle, hvilken är kretsformig och har ett obetydligt omfång, vid foten omgifves af dubbla grafvar, som äro cirkelformiga och vattenfyllda. — Åhusslott, hvilket tillhört erkebiskopen i Lund, har legat på en temligen hög men ganska trång plats, och måste jemväl haft blott en byggnad. Denna plats är fyrkantig och omgifves af djupa, torra grafvar. Man inkom i härvarande byggnad, som förmodligen varit ett stort torn, på en hög vindbrygga. En sådan kallades fordom Smäcken. Det var ifrån denna vindbrygga erkebiskopen Magnus 1390 nedföll och afled [39]). — Skåne har många slottsplatsar, som äro vida rymligare. De derå anlagde försvarsverken torde dels ifrån början fått större omfång, dels blifvit sedermera utvidgade. Höga fyrkanter med runda hörntorn byggdes under den sednaste medeltiden, hvarefter inga midttorn, utan blott ett eller flere yttre hörntorn och inre trapptorn blefvo uppförda, och porthus anlades vid yttre ej vid inre borggården. Sådane fästen och borgar voro äfven skyddade af branter eller grafvar, och de blefvo stundom till följe af platsarnas ojemnheter mindre regelbundna. Men oftast ha likväl de afvikelser, hvilka man ansett såsom hufvuddrag uti medeltidens byggnadsstil, tillkommit genom förändringar och utvidgningar under

---

[37]) Stora Rimchrön. Script. Rer. Svec. T. I. Sect. II. p. 58. Jemför S. Lagerbring, S. R. Hist. 3. D. s. 512. [38]) Continuatio Chron. Dan. Script. Rer. Dan. T. VI. p. 521. [39]) Chron. Episc. Lund. Script. Rer. Dan. T. VI. p. 631, 632.

skiljaktiga konstperioder. Christian IV, hvilken utrustad med ovanliga byggnadsinsigter använde och utbildade Nederländskt befästningssätt, har isynnerhet gjort stora förbättringar i befästningskonsten.

Om vi nu närmare granska ofvananförde munkversar, hvilka stått öfver porten till Helsingborgs slott och som man för nära trenne sekler tillbaka ansett för gamla och hvilka onekligen röja en hög ålder; så bevisas deraf, att denna borg i en forntid haft ett hufvudtorn eller Kärna. Ett litet kopparstick med en kort beskrifning af 1584, hvilket ifrån sjösidan visar slottet och staden, lemnar något begrepp om ifrågavarande fästningsverk [40]). Man inhemtar af detta kopparstick, att Kärnan, en fyrkantig hög tornbyggnad med platt betäckning och tinnar, varit omgifven med en fyrkantig låg ringmur, samt att derutom tolf runda och tvenne fyrkantiga småtorn med platta tak och tinnar bildat i samband med en mellanliggande föreningsmur ett yttre verk. Dessa småtorn, som hvardera ha inåt borggården en ingång och utåt tvenne skottgluggar, visa sig föga högre än föreningsmuren, som äfven har tinnar och tyckes vara ungefär 20 fot hög. Inom detta verk, hvilket har ingång genom ett yttre och ett inre porttorn under kroppåstak, märkas sju envåningshus. Alla byggnader tyckas vara uppförda af och betäckta med tegel. Flere af småtornen visa sig vara mycket förfallne. Berörda yttre verk eller ringmur har enligt samma kopparstick sträckt sig till branten i sydvest och lika långt i motsatt riktning samt till branten i nordvest öfver den brådstörta gata, hvarpå man från öster nedkommer i staden och till branten i söder till den höga backe, som varit uppkörsväg från torget till Kärnans porttorn derofvanför. På den vidsträckta höjden mellan den branta gatan i staden och den djupa dalen vid Helsan märkes en plantering, och på höjden mellan uppkörsvägen och södra tullen ett litet hus med en omgifvande trädgård. Hela staden ligger alldeles öppen och har en liten hamnbrygga på pålar. Ifrågavarande kopparstick eger i anseende till sin inskränkta skala

---

40) Se planch. I. fig. 1.

och ringa konstvärde ingen synnerlig trovärdighet, helst den är tagen i ett halft fågelperspektif; men den gifver dock, såsom vi ådagalagt, ett hufvudsakligt begrepp om detta urgamla märkvärdiga fästningsverk. Uti en hithörande beskrifning säges, att Helsingborgs slott har utseende af en liten stad för sig, uti midten hvaraf ett stort fyrkantigt torn med flera våningar höjer sig; så att det visar sig på några mils afstånd. En dubbel mur omgifver tornet; den inre omfattar på nära håll sjelfva tornet, men den yttre innesluter hela fästningen och derjemte många hus, hvilka tjena till besättningens dagliga behof. Yttre muren omgifves åt öster och norr af en temligen djup graf, hvarest lokalen synes mindre skyddad af naturen än å vestra sidan, hvilken är tverbrant och otillgänglig [41]). Ofvanberörda kopparstick och dithörande beskrifning äro några årtionden sednare omtryckte [42]). Helsingborgs slott synes ha ännu en god tid bibehållit samma skick; ett förhållande, som inhemtas af en underrättelse derom af år 1631, hvilken dock blifvit hufvudsakligen hemtad af den föregående [43]).

Helsingborgs slott och stad blefvo 1624 af Konung Christian IV försedde med förskansningar och utanverk. Under det krig, hvilket 1643 uppblossade mellan Sverige och Danmark, var likväl denna plats i föga försvarbart skick; i annat fall hade Gustaf Horn icke kunnat den 17 Februari 1644 utan motstånd intaga densamma. Både borgare och besättning hade nemligen tagit till flykten och lemnat förråden efter sig [44]). Nämnde Konung företog kort före sin död, hvilken inträffade 1648, en ytterligare förbättring af ifrågavarande fästning. Ett uppkommande krig hindrade hans son och efterträdare att härmed fortfara, hvadan densamma förföll [45]). En författare, som skrifvit 1654, lemnar något begrepp om berörda förbättringar. Han

---

[41]) G. Braunius, Theatrum Urbium V. n. 29. [42]) Urbium Septentrionalium Europæ Tabulæ. Amstel. 1608. [43]) Pontanus, Rer. Dan. Hist. p. 696, 697. [44]) N. Slange, Christian IV:s Historie, Kiöb. 1749. s. 511. J. H. Boeclerus, Historia Belli Danici annis 1643—1645. Stockh. p. 147—148. [45]) Kong Christian V:s Krigs-Historie for Aarene 1675 til 1679. Kiöb. 1758. 1765. D. 2. s. 199.

säger, att Kärnan blifvit nyligen afbruten och gjord lägre samt besatt med stycken, på det man skulle kunna bättre bestryka marken och försvara staden, hvilken vid samma tid fått starkare försvarsverk än den tilförne haft [46]. I afseende på Helsingborgs befästning säges i en berättelse af 1658, att Svenskarne i förra Danska fejden innehade Helsingborg, hvarigenom invånarne dels flyktade undan, dels kommo af sig. Sedan beslöt Konungen i Danmark att befästa orten, hvarigenom en stor del af gårdarne, som lågo utmed stranden vid stadens båda ändar, blefvo nedrifne, emedan en alltför vidlöftig befästning blifvit i annat fall nödvändig. Genom detta företag blefvo alla träd- och kålgårdar förstörde, hvarföre ersättning väl lofvades, men uteblef. Emellertid hade staden redan 1655 fått af Fredrik III såsom ersättning i berörda afseende tolf års skatt- och trenne års accisfrihet [47].

En plan af Helsingborgs slott och stad, uppgjord af Christofer Heer och afgifven till Fredrik III, en handteckning som finnes på Köpenhamns kongliga bibliothek, lemnar ett temligen klart begrepp om denna befästnings dåvarande beskaffenhet. Kärnan omgifves af en fyrkantig förskansning, som i hvarje hörn har en oregelbunden bastion. En mångkantig ringmur mycket lik den, som visas å Braunii ritning, omsluter samma verk och trenne större byggnader. Porten vetter åt öster och har en ravelin. Det hela begränsas åt sjösidan af branten, åt landtsidan af grafvar. En gata uppgår från staden till venster, och en sådan visar sig jemväl till höger om fästningen, hvilka förena sig på höjden derutom. Hela staden och fästningen omgifvas af ansenliga jordvallar, som förenas med en strandmur. Ungefär i midten af dessa försvarsverk ligger Kärnan och på höjden derjemte äro några qvarter utstakade. Dessa jordvallar ha åtta nära regelbundna bastioner med mellanliggande kurtiner och skyddas åt hamnsidan af den närbelägna sjön och å de andra af djupa till en

---

[46]) J. L. Wolf, Encomion Regni Daniæ. Kiöb. 1654. s. 644. [47]) Christer Bondes Berättelse om Skånes, Hallands och Blekinges tillstånd och förbättring af den 19 Augusti 1658 i Handlingar rörande Skandinaviens Historia, D. 6. s. 107—108.

stor del vattenfyllda grafvar med breda glaciner. Södra tullen försvaras derjemte af en större och östra af en mindre ravelin. Stadens qvarter nedom höjden visa sig vara i betydlig mån inskränkta, hvaremot de nya derofvanför troligtvis förblifvit obebyggde[48]).

Efter Carl X Gustafs tåg öfver Bälten kom till följe af Roskildska freden de provinser, som Magnus Smek inlöst och Valdemar återfått, under Svenska kronan, och Helsingborgs slott öppnades således 1658 för Svensk garnison. Nämnde år gick Carl Gustaf på en jakt öfver Öresund, men hans svit och bagage tågade öfver isen med vagnar och hästar mellan Hven och Helsingborg. Konungen saluterades med 80 Kanoner från Kroneborgs och lika många från Helsingborgs slott, och beneventerades i Helsingborg af biskopen Vinstrup tillika med stiftets hela presterskap samt en stor del af Skånes adel[49]).

Erik Dahlberg har lemnat en vacker teckning af Carl Gustafs fart öfver Öresund den 5 Mars 1658. Denna teckning, som blifvit kort derefter stucken i koppar, förtjenar här synnerlig uppmärksamhet. Derå föreställas i naturligt perspektif från sjösidan Helsingborgs stad och slott, omgifvande höjder, ön Hven och en betydlig kuststräcka. Höga jordvallar omgifva staden och sådane märkas äfven å branten ofvanom Helsan. Ett ganska ansenligt mångkantigt hufvudverk skyddar Kärnan och trenne byggnader. Detta hufvudverk har åt sydost ett stort rundt hörntorn med spetsig och tvenne små fyrkantiga porttorn med platta betäckningar. Den gamla ringmuren var således bortbruten och ersatt med detta nya försvarsverk. Den ena af de byggnader, som ligga inom detta verk, har å ena sidan ett litet torn och liknar ett kapell. Kärnan visar sig vara vida högre än den numera är, samt har alldeles platt betäckning. En hög femkantig utbyggnad åt sydvestra sidan och en låg fyrkantig å nordvestra ha bådadera luttak. Utanför jordvallarna längs åt stranden och branterna märkas palisader. Å samma kopparstick finnes äfven en liten planritning, som till det inre öfverensstämmer med den

[48]) Se planch. II. [49]) E. Dahlberg, Dagbok. s. 154.

större, hvilken Christofer Heer lemnat. Den ankommande Konungen saluteras med kanonskott ifrån vallarna vid stranden, och ofvanom Helsan, från det högsta af tornen, och från toppen af Kärnan, hvarest en stor flagga svajar [50]).

Carl Gustaf qvarstannade i Helsingborg tvenne dagar och anbefallde Dahlberg att uppgöra en plan af fästningen samt afgifva betänkande rörande densammas förbättring. Sedan denne Konung ej långt härefter landstigit på Seland och gjort stormningsförsök på Köpenhamn, beslöt han att fasthålla sig i Danmark. Han förbättrade de intagna fästningarna, framförallt Kroneborg, som Dahlberg under åren 1659 och 1660 med mycken ansträngning iståndsatte och utvidgade [51]). Det är mycket troligt, att Dahlberg har under den tid, han förbättrat Kroneborg, jemväl ledt de arbeten, som då utfördes å Helsingborgs fästning. Visst är, att flere borgare i Helsingborgs stad miste för fästningsverkens förbättrande hus, gårdar, tomter och åkrar, hvarföre de 1660 och 1662 sökte vederlag [52]). Dahlberg fick 1669 ledningen öfver Skånska, Halländska och Blekingska fästningsbyggnaderna, och utförde detta och nästföljande år åtskilliga arbeten å Helsingborgs slott, hvarest flere nya försvarsverk anlades, och hvarest han efter en ny plan 1674 afstack försvarsverk kring Helsingborgs stad [1]). Kyrkans, skolans och hospitalets egendomar blefvo liksom flere enskildas förstörde för fästningsverkens anläggande. Staden nödgades jemväl 1669 göra betydliga förskott för arbetsmanskapets aflönande [2]). Medan styrelsen påtänkte att härför lemna ersättning i jordar och penningar, sammandrogo sig nya olycksmoln.

Det var helt naturligt, att Christian V skulle vid tillfälle söka återvinna de provinser, hvilka hans fader förlorat. Danska troppar, som landstigit i Skåne, ryckte den 31 Juni 1676 för Hel-

---

[50]) Samma teckning, stucken i koppar, finnes i S. Puffendorf, De Rebus a Carolo Gustavo gestis. Norimbergæ MDCXCVI. p. 380—381. Se planch. III. hvarå södra kuststräckan är utelemnad. [51]) E. Dahlberg, Dagbok, s. 172—175. [52]) Kongl. Res. d. 16 Sept. 1664 och d. 22 Okt. 1668. [1]) E. Dahlbergg, Dagbok. s. 202—207. [2]) Kongl. Res. d. 22 Maj 1670 och d. 27 Sept. 1675.

singborg. Kommendanten Peter Hästsko, som ansåg sig ur stånd att försvara stadens vallar, drog sig med 250 man inom fästningen. Fienden inträngde i staden samt uppkastade på södra sidan om fästningen ett batteri, som understöddes af tvenne örlogsskepp. En inkastad bomb antände inom fästningen 12 tunnor krut, som gjorde både byggnad och manskap betydlig skada, hvarefter kommendanten, som fruktade en stormning, uppgaf den 4 Juli fästningen, hvarest funnos 36 kanoner och ansenliga förråder [3]).

Helsingborgs slott hade under den korta tid, hvarunder det tillhört Sverige vunnit betydlig förbättring. Här voro nemligen nu grafvar, som höllo med en ansenlig bredd 36 fots djup. En teckning, som föreställer Christian V:s intagning af Helsingborgs slott 1676, visar, att Kärnan fått ett ansenligt hufvudverk med fyra regelbundna bastioner. Detta hufvudverk synes bestå af höga murar med breda grafvar och glaciner derutanför. Porten ligger åt sydost och skyddas af en ravelin. Landthöjden derutom tillika med staden omgifves med starka vallar, som åt landsidan ha breda grafvar och glaciner, samt åt hafssidan en smal strandbrädd. Detta stora fästningsverk har sju höga bastioner åt landsidan och trenne åt sjösidan samt fyra portar, nemligen en åt söder, en åt öster vid allmänna landsvägen till och ifrån staden, samt tvenne nemligen en åt hamnbryggan och en åt strandvägen. Allt företer en regelbundenhet, som naturligtvis är svårförenlig med denna ojemna belägenhet. Emellertid tyckes ifrågavarande teckning, hvilken ehuru liten röjer synnerlig skicklighet, vara med noggrannhet uppgjord, och således förtjena trovärdighet [4]).

Christian V lät i anledning af Helsingborgs öfvergång slå en skådepenning, som på åtsidan föreställde Öresund och å hvarje strand-

---

[3]) H. Spegel, Diarium ifrån Krigets Begynnelse emot de Danske 1675 till dess slut 1679 m. m. C. C. Gjörvell, Sv. Bibl. D. I. s. 120. Acta Sveco-Danica 1675—79. i A. Fryxell, Handl. rörande Sv. Hist. D. I. s. 358. Kong Christian V:s Krigs-Hist. D. I. s. 194, 195. [4]) Denna teckning, stucken i koppar, är intagen i Christian V:s Krigs-Hist. D. I mellan s. 194, 195. Se planch. I. fig. 2.

brädd en väldig kolonn med Konungens krönta namnchiffer, hvaröfver stod: arbitrium recuperavit; på frånsidan Helsingborgs fästning sedd ifrån öster samt Öresund och en sträcka af Seländska kusten, häröfver lästes: Helsingborg. Kärnan visade sig vara på landsidan omgifven med ett ansenligt försvarsverk samt jordvallar och palisader derutom[5]).

Erik Dahlberg blef bittida på morgonen den 30 Oktober 1676 beordrad att med 200 ryttare och 100 dragoner under Öfverstlöjtnanten Hagedorn beränna Helsingborg å Landskronasidan. Carl XI anryckte emot middagen med en betydlig styrka och intog staden med storm, nedhögg en hop af garnisonen samt borttog en del af fiendens tross. Staden blef följande dagen utplundrad. Danske kommendanten Möller inkastade sig i fästningen. Svenskarne gjorde ett försök på fästningen, men blefvo derifrån afslagne. De företogo icke dessmindre några dagar derefter ett nytt anfall på fästningen i afsigt att borttaga tre halfkartauer och tvenne metallmörsare, som lågo derutanför och hvilka ej kunnat i anseende till bryggans svaghet indragas. Kommendanten ställde alla sina stycken åt detta håll, hvarigenom samma försök misslyckades. Härpå drogo Svenskarne sig tillbaka och lemnade staden. Kort efter slaget vid Lund den 4 December tågade Carl XI med hela sin armé till Helsingborg, hvilket han intog med storm. Generallöjtnanten Schultz blef derstädes med en del infanteri qvarlemnad för slottets belägring. Dahlberg blef kort derefter ditsänd för att biträda Schultz och anordna minors anläggande. En sådan misslyckades. En bomb deremot ifrån fästningen antände ett hus, hvari Svenskarne hade krutförråd, och detta spridde förödelse omkring sig. Kommendanten nödgades både i brist på undsättning och vatten att gifva sig den 30 i samma månad[6]).

Vid fälttågets början 1677 inträngde Danskarne i staden, hvarvid Svenskarne drogo sig tillbaka inom fästningen, hvarefter staden på nytt plundrades. Den 24 Juni 1678 blef denna plats åter angripen af

[5]) Danske Medailler oc Mynter. T. 2. Tab. XLV. 1. [6]) E. Dahlberg, Dagbok s. 230 och 234, 235. H. Spegel, Diarium, i C. C. Gjörvell, Sv. Bibl. D. 1. s. 135—139. Christian V:s Krigs-Hist. D. I. s. 256—258. 284, 285.

Danskarna. De uppdrogo circumvallationslinier och förskansningar och öppnade löpgrafvar samt uppkastade batterier på södra, östra och norra sidan, hvarifrån de underhöllo en beständig eld med kulor och bomber. Härefter beredde de sig till en stormning. Då emellertid kommendanten Carl Hård försvarade sig med käckhet, utfunno Danskarne ett krigsputs, som hade bättre verkan än måhända en stormning åstadkommit. Ett bref, hvari kommendanten lofvades i händelse af belägring få undsättning, uppsnappades. Ett annat bref skrefs, hvari han uppmanades att antaga ett hederligt accord. Svenska kanslistilen, och kungliga namnteckningen voro med synnerlig skicklighet eftergjorde, och Konungens sigill, som blifvit föregående år tagit vid Årup, trycktes derpå. Kyrkoherden i Kropp Rasmus Hofgaard fängslades och hans hustru uppskrämdes med svåra hotelser, om hon icke riktigt framskaffade detta understuckna bref. Hård ställde sig genast den förmenta befallningen till efterrättelse. Det bör likväl icke förtigas, att Danske författare förnekat allt detta. Men på den tiden rådde ett olycksbringande nationalhat och en ej sällan missförstådd nationalheder. Fästningen uppgafs den 27 Juni om aftonen med vissa vilkor. Svenska besättningen fick fritt aftåga, och skulle af Danskarna ledsagas till Svenska hären, samt medha sin tross och sina tillhörigheter. Följande månad landstego 5000 man vid Helsingborg och derpå företogs en betydlig förbättring å fästningsverken. Desse gjordes vidsträcktare, så att de innefattade landthöjden [7]).

Carl XI lägrade sig i Juli 1679 vid Ramlösa med en betydlig styrka. Kommendanten Tettau lät afbränna staden, på det att den ej skulle tjena Svenskarna till beskydd. Två stormningar företogos, som blefvo dels genom en häftig eld från fästningen dels ifrån trenne örlogsskepp nära stranden afslagne. Svenskarne planterade 28 grofva kanoner vid strandbrädden, hvarigenom skeppen tvingades att draga sig tillbaka. Ett tredje försök gjordes på hamnbryggan, men

---

[7]) H. Spegel, Diarium uti C. C. Gjörvell, Sv. Bibl. D. 5. s. 94, 95. Christian V:s Krigs-Hist. D. 2. s. 10. 186—188. 198, 199. S. Lagerbring, Sammandrag af Sv. R. Hist. D. 4. Afd. 2. s. 18.

äfven detta misslyckades genom eld ifrån fästningen. Sedermera upphäfde Svenskarna belägringen, emedan en del troppar skulle afgå till Bohuslän och en del med kanoner och mörsare till Malmö [8]).

I öfverensstämmelse med fredstraktaten, som slöts i Lund den 26 September 1679, skulle Helsingborgs slott den nästföljande 28 Oktober afträdas till Svenska kronan. Det är bekant, att Sverige hade på denna tid en ibland Europas utmärktaste ingeniörer, nemligen Dahlberg, och att Carl Gustaf och dess efterträdare hyst till honom det oinskränktaste förtroende. Det är äfven bekant, att gränsfästningar på denna tid ansågos för högst vigtige, liksom man trodde sig kunna med vallar och grafvar trygga hela städer. Ehuru Carl Gustaf anmodat Dahlberg att afgifva förslag till förbättrande af Helsingborgs fästning och Svenskarne nedlagt mycket arbete derpå; så beslöt dock Carl XI densammas rasering. Dahlberg har tvifvelsutan ansett lokalen opassande för en fästning, enär den skulle, i händelse af belägring, medföra stadens undergång. Man hade härpå flera exempel, och man fruktade derjemte, att platsen kunde ytterligare tjena Danskarne till landstigningsställe och förrådsplats. Det tyckes likväl, att, i händelse den kostnad och omsorg, som Carl XI med Dahlbergs ledning nedlagt å Götheborgs befästning, blifvit använde å Helsingborgs försvarsverk, icke allenast all fiendtlig landstigning här kunnat med säkerhet förekommas, utan jemväl ett lika billigt som kraftigt anspråk göras på ett halft herravälde öfver Öresund och således på andel i dithörande tullafgifter. Men nu togos helt andra försigtighetsmått. Dahlberg fick befallning att spränga och rasera fästningen. Han infann sig derföre för denna angelägenhet den 24 Juli 1680 i Helsingborg och bortred samma dag. Betslet söndergick, och hästen, sprängande öfver grafvar, diken och fält, stupade, hvarvid Dahlberg, som hängande vid ena stigbögeln släpades ett godt stycke, blef mycket illa skadad. Denne store man, hvilken följt Carl Gustaf öfver Bälten och som va-

---

[8]) Christian V:s Krigs-Hist. D. 2. s. 281—283.

rit ett redskap i försynens hand att återvinna fyra vigtiga provinser, och hvilken oskadd deltagit i de hetaste drabbningar, var således nära att genom en småsak sluta sitt lika verksamma som ärorika lefnadslopp. Han yttrar sjelf, att detta fall tvifvelsutan varit ett förebåd till den stora olycka, som sedan följde honom [9]).

Vid sprängning af Helsingborgs fästning under åren 1680 och 1681 lärer Kärnan ensam fått såsom oskadlig qvarstå; ty i annat fall skulle väl en styrelse, hvilken visade sig högligen befara, att denna gränsort kunde ännu en gång bli grannen en utgångspunkt för Skånes inkräktande, ej lemnat denna byggnad oförstörd. Men Kärnan skulle dock ännu en gång sprida förödelse omkring sig.

Efter Carl XII:s olyckliga nederlag mot Ryssarna började hans gamle fiender åter att med allvar röra sig. Fredrik IV i Danmark landsteg i November 1709 vid Rydebeck och kort derpå togs Helsingborg i besittning. Öfverstelöjtnanten Heinsen fick befallning att uppgöra plan till anläggande af fästningsverk kring staden, hvarest Konungen af Danmark befann sig och sjelf uppgick i Kärnan. Samma månad började uppdragande af vallar med palisader kring staden. När guvernören i Skåne, generalen Magnus Stenbock, som funnit sig urstånd att hindra landstigningen och måst draga sig undan för att samla stridskrafter, framryckte i Februari nästföljande år på höjderna vid Helsingborg, var fästningen redan i försvarbart skick. Han vann den 28 samma månad en lysande seger öfver fienden, som drog sig inom vallarna. Denna dagen förblef man å båda sidor stilla. Följande dagen anryckte Stenbock närmare mot staden samt inkastade deri en mängd bomber, hvaraf några hus kommo i brand och ett artilleriförråd sprängdes. Fienden försvarade sig med en liflig kanoneld från Kärnan, vallarna och några skepp vid stranden; så att Stenbock ej vågade en storm, helst hans troppar voro utmattade och dessutom föga skicklige till ett dylikt företag, samt en mängd högre officerare dels stupat, dels blifvit sårade. Emellertid inföll en stark dimma, som gynnade fiendens öfvergång till Seland, hvarmed man tycktes å båda

[9]) E. Dahlberg, Dagbok, s. 267.

sidor vara lika belåten. Den olyckliga staden visade åter ett bedröfligt skådespel. Danskarne hade före sitt aftåg på gatorna uttömt sina rika magasiner. Blott den utkastade säden uppgifves till 10,000 tunnor. Kavalleriets hästar hade till ett antal af 6000 blifvit dels i husen dels på gatorna nedskjutne. Man säge härom hvad man vill, så visade sig fienden under detta inbrott vida mildare än i föregående krig, hvarunder både herregårdar, byar och städer skoningslöst plundrades och afbrändes, och man kan verkligen undra, att Helsingborg vid detta sednare tillfälle ungått en dylik härjning [10]. Man hade derstädes en sådan fruktan för ett nytt angrepp, att man till hindrande af ett dylikt afbrände en månad efter Danskarnes aftåg stadens nya hamnbrygga, hvars återställande kostade kronan 30,000 daler silfvermynt, samt att man till förekommande af deras lystnad efter stadens ringklockor nedbröt tornets prydliga spiraltrappa[11].

En större plan af slagtningen vid Helsingborg visar äfven dåvarande befästning derstädes, hvilken i flera väsendtliga delar skiljer sig från den förra, som blifvit efter freden i Lund raserad. Kärnan omgifves med en regelbunden fyrkant, hvarutom vallar med grafvar i öster omfatta höjden och sträcka sig i norr ofvanför Helsan och i söder jemte tullen ned till stranden, som saknar försvarsverk. Dessa vallar, som åt öster bildade trenne mindre och å hvarje sida tvenne större oregelbundna bastioner, hade trenne portar med fällbommar, nemligen åt Landskrona- Engelholms- och Kullavägen [12].

Kärnan, som ligger på landthöjden midtför staden 150 steg från brantens öfversta afsats, är en fyrkantig tornbyggnad, som utvändigt

[10]) Generaladjutanten Hvitfeldts Journal på befallning afgifven den 11 April 1710 till Konungen i Danmark efter ett utdrag i Handskrift. Jemför S. S. Loenbom, M, Stenbocks Lefverne. D. 2. s. 73—92. [11]) Kongl. Br. d. 23 Dec. 1697. mom. 2. d. 7 Jan. 1724. mom. 4. C. Hårleman, Dagbok, s. 36. [12]) Denna plan med beskrifning, stucken i koppar, finnes i Leben Carl des Zwölften Th. 2. mellan s. 202—203. Samma plan utan beskrifning, omstucken i koppar, är jemväl införd i S. S. Loenbom, M. Stenbocks Lefverne. D. 2. mellan s. 78—79.

håller i hvarje sida $50\frac{1}{4}$ fot i bredd, och ifrån marken till öfversta murkanten 89 fot i höjd. Den sidan, som vetter åt branten, har en femsidig utbyggnad, hvilken med $15\frac{1}{2}$ fots bredd har $10\frac{1}{2}$ fots framsprång och lika höjd med hufvudbyggnaden. Å nordvestra sidan märkas lemningar efter en bortbruten utbyggnad, som varit fyrkantig och hållit vidpass 8 fot i hvarje yttre sida och 60 i höjd. Kärnan omgifves af en gräsbunden sluttning, hvilken, ungefär 25 fot i lodrät höjd, tyckes till stor del bestå af murras. Både hufvud- och utbyggnad ha tvenne indragningar, hvarigenom trenne afsatser uppkomma, af hvilka den första håller 33, den andra 39 och den öfversta 25 fot i höjd. Hvarje indragning inskränker sig likväl till 4 tums bredd. Hufvudbyggnadens murar äro i nedersta afsatsen 15 fot tjocka, i den andra genom yttre och inre indragning 1 fot tunnare, och i den tredje till följe af en likadan orsak ännu en fot svagare. Utbyggnadens murar hålla deremot nederst blott 4 fot och få sedan afsatsvis nyssnämnda förtunning. Alla murarnes yttre sidor äro å hvarje afsats lodräta samt alldeles ornamentslösa.

Kärnan har tvifvelsutan varit minst 20 fot högre. Öfversta våningen med dithörande barfreder eller tinnar är nemligen bortbruten. Hufvudbyggnadens inre består af ett fyrkantigt rum, som nederst håller 20 fot i hvarje sida, och hvilket i anseende till ofvannämnda murförtunning blir något vidare uppåt. Här ha ursprungligen funnits källare och sju våningar öfver hvarandra med dubbla bjelklager och grofva plankgolf. Alla bjelklager ha, att dömma af spåren efter de borttagna och beskaffenheten af de öfverblifna, bestått af skarpkantiga ekbjelkar, som hållit öfver 1 fot i hvarje sida, samt blott $1\frac{1}{2}$ fots afstånd från hvarandra, och sträckt sig i motsatta riktningar, och varit till en del förankrade. Sedan ha de öfversta bjelklagren blifvit utbrutne och tvenne korshvalf öfver hvarandra anspände, hvilken förändring torde icke långt efter byggnadens uppförande blifvit i anseende till eldvapnens förbättring vidtagen. Kärnans enda ingång, som vetter åt branten och varit minst blottställd för anfall, inleder till första våningen. Man måste fordom uppkommit på en fälltrappa eller

såkallad smäck. Innanför denna ingång finnes i sjelfva muren en temligen rymlig förstuga. Utbyggnaden, som ligger till venster om ingången och är med noggranna förtagningar och helsmidda ankaren sammanbunden med hufvudbyggnaden, innehåller en vindeltrappa, som uppförer till genomgångar för särskilda våningar. Utbyggnaden å nordvestra sidan har äfven varit väl förenad med hufvudbyggnaden och tvifvelsutan innehållit latriner, hvartill man från vissa våningar utkommit genom dörröppningar, som nu äro tillmurade.

Låtom oss nu skärskåda Kärnans inre. Källaren, som ligger till hälften under jorden, betäckes med ett dubbelt bjelklager och håller 20 fot i höjd. Vid 13 fots höjd från botten, som består af jordfyllning, finnes på midten af nordöstra och sydöstra sidan en muröppning, som invändigt 2 fot bred, 3 fot hög, utvändigt 4 tum bred, $1\frac{1}{3}$ fot hög går i en skrå riktning uppåt, hvarigenom en ringa luftvexling, men nästan ingen belysning beredes [12]. Här finnes intet spår till någon dörröppning eller murfördjupning. Man har endast kunnat genom en lucka å den grofva trossbottnen, som betäcker källaren, inkomma deri, och den har tvifvelsutan varit ärnad till förråds- eller måhända fängelserum. En sägen förmäler jemväl, att jerngaller funnits mot botten af Kärnan och att brottslingar blifvit nedsatta derå, samt att den siste förbrytare, som ditkommit, under gruflig jemmer plågats till döds af ödlor och ormar. Det är bekant, att gröfre förbrytare under medeltiden nedsänktes uti de ohyggligaste hvalf och underjordiska hål, hvarur rymningar voro nästan omöjliga. Valdemar Atterdag byggde å Vordingborgs slott ett rundtorn, som fick benämning af Gåsen, hvari de fångar, som gjordes i fejden med Hansestäderna, plågades. Han var nemligen högligen förbittrad på Hanseborgarne och kallade dem Gäss, Gänsen. Tvenne grofva rundtorn, Farshatt och Morsmössa på Bohus slott hade i djupen jerngaller, på hvilka brottslingar nedsänktes för att försmäkta af köld, mörker och stank. För mindre än ett århundrade sedan blefvo dessa pinorum begagnade [13].

[12]) Se planch. IV. fig. 1. a. och planch. V. fig. 1. n:o 1. a. [13]) J. OEDMAN, Bahus-läns Beskrifning, Stockh. 1746, s. 83.

För att inkomma i Kärnan måste man nu uppsträfva på en grus-hög, hvarå man öfverst uppstaplat några gråstenar, som utgöra nio höga trappsteg. Ingången, $4\frac{2}{3}$ fot bred, $7\frac{2}{3}$ hög, har på $2\frac{1}{6}$ fots djup 9 tums anslagsmurar och en ganska grof port, hvilken, sammansatt af upprättstående furuplankor med yttre och inre tverbeklädnad af likadant virke, har fyra trekantiga skotthål, och öppnas inåt och kan med en inre regel tillstängas. I sjelfva muren härinnanför ligger en förstuga, som $8\frac{3}{4}$ fot bred, $9\frac{3}{4}$ fot lång, har å högra sidan trenne mindre fördjupningar för inläggande af småsaker eller insättande af dörrbommar. Man nedstiger från denna förstuga 1 fot till första våningen, som jemväl betäckes med ett bjelklager och har 13 fots höjd. Till venster om ingången och midtå väggen finnes ett rum i muren, hvilket är $12\frac{1}{2}$ fot bredt, $8\frac{1}{2}$ fot djupt. Detta har ett smalt skotthål, som fått i anseende till den fordna utbyggnaden derutanför en mycket sned riktning. Midtemot detta lilla rum och midtemot förstugan finnes en murfördjupning, som hvardera håller 10 fot i bredd, 9 i djup och har i midten ett smalt skotthål. Berörde rum och murfördjupningar ha spetsiga tunnhvalf [14]).

En dörröppning i första våningens vestra hörn inleder till en liten förplats, hvarifrån man på nio trappsteg uppkommer i utbyggnadens vindeltrappa, hvilken vidgar sig något uppåt, är väl murad af tegelsten och har å trenne sidor helt smala, dock temligen höga ljusöppningar samt uppleder till genomgångar, som hålla 5 fot i bredd och 10 fot i längd. Desse genomgångar ha i yttre ändan haft en inåtgående dörr och i inre en utåtgående för att bereda så mycket mera trygghet mot öfverraskning. Vindeltrappan, som innehåller etthundrade sjutton steg, har ögonskenligen varit mycket högre och är öfverst afbruten och förfallen. Denna snäckgång, hvars sidor hålla $6\frac{2}{3}$ fot i lodrät höjd, uppbär ett spiralformigt tunnhvalf, hithörande genomgångar ha deremot spetshvalf med rundbetäckta anslagsfalsar för yttre och inre dörrar.

---

[14]) Se planch IV. fig. 2. och planch. V. fig. 1. n:o 2.

Andra våningen, som till betäckning och höjd liknar den sistnämnda, har till höger om ingången en liten spis och derinnanför en rund bakugn, och nära bredvid å sydöstra väggen en liten ljusöppning med en såkallad vask derunder för uttömning af diskvatten. I samma vånings östra hörn ligger ett rum, hvilket hållande $10\frac{5}{12}$ fot i bredd, $8\frac{1}{6}$ fot i djup har genom en liten muröppning en svag belysning. Midtderemot ligger i muren ett likdant rum med en liten ljusöpping, hvarifrån en rätvinklig genomgång utledt till en latrin. Dessa rum och berörde genomgång äro betäckta med tunnhvalf. Här torde man få tänka sig en köksinrättning med spiskammare och boningsrum [15]).

Tredje våningen betäckes med ett korshvalf och är 29 fot hög. Vid densammas halfva höjd och ofvanpå hithörande korshvalf märkas i murarna tydliga spår efter tvenne bjelklager, som måste ursprungligen bildat tvenne våningar. Detta takhvalf tyckes dock ha kort efter byggnadens uppförande tillkommit. Ifrån denna vånings fyra hörn framskjuta på 12 fots afstånd från golfplanen kragstenar, af hvilka den södre har nederst en knopp, öfverst en karnis och deremellan fina vågräta profiler; den norra är bägarformig med lodräta ränder; den östra föreställer ett skäggigt manshufvud, hvars hjessa betäckes med ett enkelt listverk; den vestra är kantig och har tvenne qvinnohufvuden, som prydas med klöfverblad [16]). Från dessa kragstenar kasta sig korsbågar, som nedifrån ända till tvåtredjedelar af höjden äro enstafviga, svinryggade och derpå ända till skärningspunkten fyrkantiga. Ifrån samma kragstenar uppgå jemväl enstafviga, men afrundade kantbågar. De förre äro halfrunda, de sednare spetsiga. De kappor, hvilka äro spända mellan dessa kors- och kantbågar, äro lindrigt kupiga. Till venster om ingången till denna våning ligger i muren ett rum, hvilket, 5 fot bredt, $10\frac{1}{2}$ djupt, har en svag belysning och derinnanför en genomgång, som utfört till en latrin. Detta rum och dithörande genomgång betäckas med tunn-

---

[15]) Se planch. IV. fig. 3. och pl. V. fig. 1. n:o 3. [16]) Se pl. IV. fig. 8. ö. ö'. ö''. ö'''.

hvälf. Till höger om ingången finnes i muren ett rum, 15 fot bredt, $10\frac{1}{3}$ fot djupt, hvilket har en alkoflik murfördjupning och betäckes med ett prydligt korshvalf samt ursprungligen haft en stor dörröppning utåt, hvilken, nu igenmurad, förmodligen utfört till ett burspråk, eller betäckt altan med rosiga fönster, en vanlig inrättning i fasta byggnader under medeltiden. På midten af motsatta väggen märkes en stor murfördjupning med ett skotthål. Det ansenligaste af alla ifrågavarande rum ligger snedt emot det förstberörda. Detta rum, $16\frac{1}{6}$ fot bredt, 10 djupt, har ett vackert korshvalf med framstående kant- och korsbågar och låga kupor, står genom en ganska bred bågöppning i förening med sjelfva våningen, och får genom en temligen bred och hög fönsteröppning en klar belysning. Samma rum prydes vid ena ändan med en större och tvenne mindre nichfördjupningar samt vid den andra med tvenne små sådana. Allt röjer här en prydlig spetsbågsstil. Den stora ingången, som aldrig varit med dörrar tillsluten, och den ansenliga fönsteröppningen, som troligtvis ensam haft några glasrutor, de egna nichfördjupningarne samt slutligen belägenheten mot öster synas mig antyda, att här varit ett bönrum eller borgkapell och hela denna våning boningsrum för de kungliga personer, som under medeltiden ofta vistades härstädes. I samma vånings södra hörn skönjas spår efter en trätrappa, som å midten haft en hviloplats, och hvars öfversta hviloplats ännu är i behåll. Samma trappa har uppledt till ett litet rum i sydvestra muren med en ljusöppning åt branten. Denna hviloplats har snarlikhet af en talarstol, hvarför man ansett den för en predikstol. Måhända derföre, att här varit ett borgkapell. Vid lika höjd med sistberörda rums läge öfver våningens golfplan finnas å midten af dennas öfriga trenne sidor stora murfördjupningar, som hvardera ha en smal skottglugg. Samma rum och motsvarande murfördjupningar, hvilka nu ha ganska obeqväma lägen, måste ursprungligen varit lätt åtkomliga från det nedra af de tvenne bjelklager, som före korshvalfvets inspänning blifvit borttagne. En genomgång, hvilken till alla delar liknar de öfriga, har infört från vindeltrappan till detta bjelklager, och har efter berörda förändrings vidtagande blifvit utan allt

ändamål, och är numera af den hvalffyllning, som utrunnit, till hälften igenfylld. Denna våning har således uppkommit af tvenne, nemligen af den tredje och den fjerde, hvilka blifvit på berörda sätt förenade [17]).

Öfversta våningen betäckes med ett tunnhvalf, som har såkallade hundöron eller lågspända utsvängningar och håller 22 fot i höjd. Här finnes å hvarje sida en ansenlig murfördjupning med en smal skottglugg. Å sydvestra sidan 13⅔ fot ifrån golfplanen ligger ett litet rum som haft en dörröppning utåt, hvilken nu är igenmurad, och som förmodligen utledt till ett burspråk. Således skulle här funnits två burspråk liksom fordom å Lundagård, som varit erkebiskoparnes fasta residens i Lund. Å de öfriga sidorna vid samma höjd finnas ansenliga murfördjupningar med smala skottgluggar. Spår märkas jemväl här efter ett bjelklager, som ursprungligen utgjort en passande golfplan för ifrågavarande rum och fördjupningar, som nu äro blott med stege tillgängliga. Tvenne våningar äro således äfven här förändrade till en enda. Att en trossbotten här funnits, hvilken vid en dylik förändring blifvit borttagen, är så mycket vissare, som den öfversta genomgången, hvilken inleder från vindeltrappan, motsvarat en sådan, och nu stöter rakt på tunnhvalfvets kupa, så att, ehuru man bortbrutit hela bågen öfver genomgångens inre anslagsmurar, man likväl måste nästan krypa för att uppkomma på samma kupa, fastän dess fyllning blifvit i detta hörn undanröjd. Det är uppenbart, att sedan man afbrutit vindeltrappan, man på berörda sätt beredt sig genomgång till tornets topp. I hörnen af denna våning och på ett afstånd af 7 fot ifrån golfplanen qvarsitta enkla kragstenar, som uppburit lika enkla kant- och korsbågar, hvaremellan hvalfkupor varit spända. Häraf inhemtas, att der varit ett korshvalf, som, ehuru enklare, liknat det nedre, hvilket bevises äfven deraf, att de öfre murfördjupningarne blifvit vid det nuvarande tunnhvalfvets anspänning till en del igenmurade och för vederlagens förstärkning för-

---

[17]) Se planch. IV. fig. 4. 5. planch. V. fig. 1. n:o 4. 5.

sedde med förtryckta betäckningar. Kortligen denna vånings takhvalf och öfre murfördjupningar äro i Nederländsk stil, hvilken är till sin karakter så egen, att ingen, som har någon byggnadskunskap, kan derom misstaga sig. Denna våning torde ursprungligen tillhört slottsherren [18]).

Kärnans grundvalar, som ligga på 8 fots djup under källarens golfplan, hvila på grusbotten och bestå af grof gråsten utan kalkbruk. Murarne, som hålla i källaren 15 fot i tjocklek och på ofvanberörda sätt förtunnas genom små yttre och inre indragningar, bestå af en yttre och inre beklädnad af tegel- och sandsten med mellanfyllning af tegel-, sand- och gråsten, allt i kalkbruk. Yttre beklädnaden utgöres af tegelsten, men dess afsatser betäckas med dropplister af finhuggen sandsten, hvilka, 1 fot tjocka, ligga i lod med nedra och sluta sig med breda skråkanter till de öfra ytorna. Inre beklädnaden i källaren och första våningen består af grofhuggen sandsten, i de följande af blandad sand- och tegelsten. Alla dörr- och ljusöppningar samt båg- och hvalfslag äro af tegelsten. Sandstenen visar sig vara bruten vid Helsan. Tegelstenen, 11 tum lång, 5 bred, $3\frac{1}{4}$ tjock, är mycket väl formad och bränd och har i murarna munkband och i bågarna sällan hel- utan merendels såsom i hvalfven halfskiften. Murbruket har i jemförelse med kalken hvarken nog mycket eller rätt tjenligt grus. Kärnan röjer i murarnas hållning och skiftegång synnerlig noggrannhet. Detta visar sig företrädesvis i vindeltrappan, hvilken är i anseende till omgifningsmurarnas noggranna rundning, kärnpelarens jemna vridning, snäckhvalfvets regelbundna utförande och trappstegens välberäknade indelning ett mästerstycke, som hvarje byggnadskunnig måste med synnerligt intresse betrakta. Ingångarne från vindeltrappan till genomgångarna ha anslagsmurar, som äro lindrigt afrundade för att lemna beqvämligare tillträde. Man märker, att tegelstenen blifvit före bränningen skuren för berörda ändamål. Murarne äro ut- och invändigt fogstrukne, men våningarnas, förstugans, genomgångarnas och vindeltrappans hvalfbetäckningar äro finputsade.

---

18) Se planch. IV. fig. 6. 7. och planch. V. fig. 1. n:o 6. 7.

Här märkes intet spår efter dörr- eller fönsterkarmar, och det är ganska sannolikt, att man för ljusöppningar och skottgluggar endast begagnat luckor. Dock torde det rum, hvilket tvifvelsutan varit bönrum eller kapell, haft uti sin temligen ansenliga fönsteröppning glasskifvor, och sådana måste äfven burspråken haft å sina sidoöppningar. En gammal lucka, som qvarligger i första våningen, håller $3\frac{1}{6}$ fot i bredd, $4\frac{1}{3}$ fot i höjd och består af mycket breda stycken af ekplankor, som äro korsvis hopslagne med nära 80 grofva spik. Då denna lucka troligtvis har samma ålder som sjelfva byggnaden, förtjenar den närmare uppmärksamhet. Spiken deri äro i synnerhet ovanlige, hvars hufvud hålla nära 2 tum i tvermått och 1 tum i höjd, och likna spetsiga åttbladiga blomknoppar.

Den der befattat sig något med byggnadskonstens studium, finner vid första anblicken af Kärnan, att den icke har någon hög ålder, och vid inträde deri blir detta ännu påtagligare. Om denna byggnad tillhörde den äldre rundbågsåldern, så skulle man, enär god tillgång på lättarbetad sandsten finnes i närheten af Helsingborg, icke här användt tegelsten. Man skulle också hellre gifvit tornet en rund än en fyrkantig grundplan. Man skulle också icke förbigått rundbågsstilens vanliga gesimsbågar och i deras ställe tagit enkla vattenlister. Man jemföre gamla vårdtorn i Andernach, Köln samt flerestädes i Tyskland, Valdemarstorn å Vordingborg med ifrågavarande byggnadslemning, och man skall genast finna en högst betydlig skilnad i de förras och den sednares hållning. Härtill kommer, att Kärnans större fördjupningar samt några rum och genomgångar i murarna ha spetsiga betäckningar, samt att det takhvalf, som tillhörer tornets nedersta afdelning är i ren spetsbågsstil. Väl förekomma rundbågar öfver dörröppningar samt tunnhvalf öfver förstugan och några mindre rum i murarna, men här förekomma äfven mindre cirkelslag, och det är uppenbart, att man valt denna enklare anordning, emedan den varit lättare och beqvämare att utföra, nemligen der, hvarest en minskad tryckning å vederlagen eller en ökad prydlighet i hållningen voro för berörda detaljer öfverflödige. Föröfrigt

röjer en sådan blandning mindre den såkallade öfvergångs- än den sednaste spetsbågsstilen, hvari ett vacklande i formernas behandling merendels framstår. Det visar sig nemligen här ögonskenligen, att, ehuru man med omsorg utfört detta murverk både i anseende till byggnadsämne och arbetssätt, man har dervid mindre afsett en ren byggnadsstil än ett bestämdt ändamål och en erforderlig fasthet.

Om Kärnan jemföres med byggnader, hvilkas grundläggningsår äro bekante, så inses, att den ovilkorligen måste uppstått under Konung Valdemar Atterdags, Drottning Margaretas eller Erik XIII:s regering. Det är bekant, att Valdemar var lika mån om Skånes återvinnande som bibehållande, samt att han gjorde mycket för försvarsverkens förbättrande. Man känner äfven, att Margareta hade förkärlek för Helsingborgs slott, hvarest hon ofta vistades, och man vet, att Erik vida mer utmärkte sig genom byggande af fästningsverk än desammas försvarande. Det är emellertid ovisst hvilkendera af dessa regenter, som uppfört samma byggnad. Uti en beskrifning öfver Skåne, författad på Christian IV:s tid, anföres den sägen, att Konung Valdemar IV byggt Helsingborgs slott, som bestod af ett ganska högt torn, hvilket omgafs af tvenne ringmurar, och innehöll Konungens boningsrum [18]). Vi ha ofvanföre visat, att Valdemar troligtvis byggt Gurre slott, hvarest han gerna uppehöll sig. Det är märkvärdigt nog, att kärnan å Gurre- liksom å Helsingborgs slott haft utom sidorum en alldeles lika stor fyrkantig stuga i hvarje våning, och att båda dessa torn innehållit kongliga boningsrum. Man måste i sanning tillstå, att man under den tiden mindre afsåg beqvämlighet än trygghet, och härom vittna byggnadslemningar äfven från en något sednare ål-

---

[18]) Anon. Descriptio Scaniæ, Manusc. på Kongl. Bibl. i Köpenhamn. Nye Saml. Fol. n:o 1403. Arx, Helsingburgensis, in eminentissimo loco posita, et a Valdemaro IV:to, ut fertur, constructa, antiquis, prout eorum erat militia, munimenti optimi loco erat, circumdata triplici muro, et intra tertium et intimum, qui turrim altissimam efficiebat, ipsius Regis habitaculum continebat. Nunc vallis a Rege Clementissimo muniri et urbs et arx coeptæ. Alii exstructam volunt hanc arcem tempore Frothonis Regis, secundum hos duos versiculos, qui circumferuntur. — Vide hos vers. supra s. 2.

der. Glimminge stenhus, hvilket är vida yngre, har mindre likhet af en ståtlig herreborg än af ett fast statsfängelse. Kärnan vid Helsingborg företer den byggnadsstil, hvilken under nyssberörda tidrymd var rådande i norden. Om således ofvananförde munkversar stått öfver yttre porten, hvarom hvarken Magnus Matthias eller Braunius något förmäla, utan en yngre författare; så ha dessa munkversar haft afseende på ett vida äldre hufvudtorn, hvars grundläggningsår man icke känt, och hvilket blifvit nedbrutet för uppförande af det nuvarande, då en hop gammal qvadersten blifvit vid ombyggnaden begagnad.

Kärnan, som efter fästningens sprängning lemnats utan allt underhåll, har småningom förfallit. För mera än ett århundrade sedan saknade den all betäckning. Helsingborgs riksdagsombud 1741 tillkännagaf, att Kärnan år efter år allt mera förföll och begärde till följe deraf, att den skänktes staden. Konungen resolverade härpå, att som staden icke ärnade nedrifva denna byggnad, utan blott begagna dervarande rum, lemnades härtill bifall med vilkor, att den skulle till Kongl. Maj:ts vidare förordnande qvarstå, helst den vore för sjöfarande ett nödigt tecken [19]). Omkring denna tid märktes ännu å höjden i närheten af Kärnan grundvalar efter en kyrka samt flere hus, hvadan Carl Hårleman förmodat, att staden fordom haft sitt läge häruppe [20]). Detta är dock ett misstag, emedan S. Clements kyrka, som legat i öster om Kärnan, tillhört en landtförsamling och blifvit kort före religionsförändringen nedbruten till beredande af friare fält för fästningens försvar, och emedan de byggnader, hvarefter grundvalar funnits härjemte, varit det gamla slottets bonings-, förråds- och uthus. Nu märkas omkring Kärnan inga andra lemningar efter de inre eller yttre, äldre eller nyare försvarsverken än kullar och dälder. Den betydligaste höjden är hopad kring sjelfva Kärnan, en naturlig följd af såväl äldre som nyare murras. De närmast omgifvande höjderne, som från Kärnan sträcka sig ungefär 75 steg, äro förmodligen

---

[19]) Kongl. Res. d. 16 September. 1741. [20]) C. Hårleman, Dagbok, Stockh. 1749. s. 34, 35. J. L. Gillberg, Beskrifning öfver Malmöhus län, Lund 1765, s. 231.

qvarlefvor efter densammas yttre verk. Af de vallar och grafvar, som omgifvit staden och fästningen, äro få lemningar i behåll, hvilka dock bära vittnesbörd om de stora arbeten, som här blifvit nedlagda. I sydvest nära strandbrädden qvarligga ansenliga vallar, som med djupa grafvar sträcka sig jemte södra tullen uppemot landthöjden, hvarå jemväl visa sig tydliga spår efter förskansningar. Till venster om den branta backe, hvarpå man från öster nedkommer i staden, ligga ganska höga vallar, som afsatsvis beherrska hvarandra och på andra sidan om samma backe å höjden, som slutas med den betydliga sänkningen vid Helsan, synes äfven en sträcka af vallar och grafvar. Alla vallar äro af jord uppkastade och alla grafvar äro med undantag af de sistberörda utan vatten. Dessa lemningar synas till största delen härröra från de förskansningar, som blifvit 1709 uppkastade.

Den jordrymd, som tillhört fästningen, blef 1685 upplåten till en lönförbättring åt magistraten. Emellertid företog sig kommendanten Peter Lannerstierna, i saknad af annan befattning med den fordna fästningen, att slå under sig en del jord omkring Kärnan. Häröfver besvärade sig staden, hvarpå Konungen 1719 resolverade, att magistraten borde skäligen bibehållas vid sin undfångna besittningsrätt. Lannerstierna, i förtröstan på den nya frihetstiden obekymrad om en sådan tillrättavisning, behöll den jord, hvilken han intagit, och fordrade derjemte eget boställe af staden, samt gjorde eftertänkliga ingrepp i magistratens embetsutöfning; hvadan Konungen efter ingifna besvär följande år förklarade, att kommendanten borde vid äfventyr af tjenstens förlust afträda den jord, hvilken han inkräktat, samt icke befatta sig med justitie- eller ekonomiemål[21]).

I sydost från Kärnan å höjden nära tullen märkes en öppning till en underjordisk gång, hvilken är utbruten i ett löst skifferlager. Denna gång har en hvalflik betäckning och i början temligen rak och

---

[21]) Kongl. Br. d. 3. Aug. 1685, d. 30 Juni 1719, mom. 9. d. 19 Aug. 1720, mom. 2.

rymlig, blir småningom krokig och trång, hvadan man snart betages lusten att längre intränga deri, helst det lösa och fuktiga skifferlager, hvaraf man omgifves, lätt kunde instörta. Man kan emellertid utan svårighet deri inkomma 50 steg och ännu längre. En sägen förmäler, att samma gång ledt till Kärnan, hvilken dock tyckes härifrån vara allt för aflägsen. Ehuru berättelser om slika anläggningar merendels äro orimliga; så enär en sådan varit vid härvarande belägenhet ganska utförbar, och enär den under medeltiden icke saknat sin vigtiga användning, vill jag icke neka möjligheten häraf. Det vill likväl synas, som denna gång vore snarare öppnad för anläggningen af en mina än för berörda ändamål. Man har emellertid för några årtionden sedan företagit en mödosam gräfning i Kärnans källare för att derifrån finna en dörröppning till en underjordisk gång. Ehuru man helt och hållet blottat grundvalarnas alla inre sidor och till och med gått något derunder, så att flere bottenstenar utramlat, har man likväl ej funnit det ringaste spår till någon gång; men väl har man på ett ganska betänkligt sätt underminerat byggnaden och bort skäligen tillbakakasta den fyllning, hvilken man hopat i midten af källaren.

Efter denna korta skildring af Helsingborgs slott vilja vi i kronologisk ordning omnämna de befälhafvare derå, om hvilka vi kunnat af historiska arbeten, diplomer, handskrifter och minnesvårdar få någon kännedom. Vi anse oss dock icke böra öfver någon af dessa, ehuru till en större del ryktbare män, ingå i några lefnadsskildringar, emedan ett sådant företag ligger utom vårt närvarande ämne.

Johan Erlandsson omtalas 1258 såsom gilkere på Helsingborgs slott. Denne gjorde gemensam sak med sin broder erkebiskopen Jacob Erlandsson, hvilken af en annan broder Nils Erlandsson, länsman i Lund, på Konung Chrisofer I:s befallning 1259 fängslades på Gisleberga och insattes på Hagenskogs slott. Johan Erlandsson, hvilken omsider fick dela sin orolige broders missöde, afled 1272 i bojor;

hvaremot Nils Erlandsson blef Præfectus Scaniæ och Major Baro Terræ eller ståthållare i Skåne[22].

Hertig ALBREKT af Brunsvig var 1263 gilkere på Helsingborgs slott, hvilket Skåningarne, uppbragte öfver hans förtryck, intogo. Denne utlänning räddade sig med flykten[23]. — EGGERT BROCKDORP, en Holstenare, hade 1332 detsamma under förpantning mot 6000 mark silfver. Denne förtryckare blef, såsom vi ofvanföre visat, af Skåningarna belägrad på Helsingborgs slott och utdrifven derifrån[24].

STIG AGESON till Näs, riddare, var 1395 höfvitsman på Helsingborgs slott[25]. Han kallas i ett Latinskt diplom af samma år Stigotus Aakesson de Næs Capitaneus castri Hælsingborgh. — JOHANNES DWÆ, riddare, var följande år höfvitsman på samma slott, och STUTEN BECK 1423[26]. — PEDER OXE blef 1425 länsman på Örekrog, ett fiskläge, som då erhöll stadsprivilegier och fick sedan namn af Helsingör. Han blef 1435 höfvitsman på Helsingborg och utryckte 1436 emot Engelbrekt, som hotade Skåne och nödgades till återtåg. Denne herre, som upphöjdes till riksråd och åtnjöt stort anseende hos Konung Christofer, hade med sin fru, Mette Gothow, tre söner och tre döttrar[27]. — JOCHIM FLEMING, riddare, var 1450; KNUT TRUETSON 1465; och HOLMGER, riksråd, 1472 höfvitsmän på Helsingborgs slott[28]. — JOHAN OXE till Thorsjö, son af Peder Oxe, riksråd och riddare, var ifrån 1455 till 1466 höfvitsman på Krogen, och detta sednare år äfven på Gurre, och ifrån 1476 till 1485 på Helsingborgs slott. Denne herre blef Drottning Dorotheas hofmästare och åtföljde henne 1488 till Rom. Han var tvenne gånger gift, nemligen med Birgitta Bondesdotter Thott och Ingerd Bilde[29]. — BENT BILLE, riddare, marsk, riksråd, var slottsherre på Helsingborg 1491 och följande år[30]. — LAURITS SKINKEL,

---

22) HVITFELDT, Kr. s. 254. SUHM, Hist. T. X. s. 359, 368, 369, 675. 23) SUHM, Hist. T. X. s. 472. 24) HVIDFELDT, Kr. s. 456. SUHM, Hist. T. XII. s. 228, 229. 25) LANGEBEK, Excerpter. 26) Dipl. 1396. RÖNB. Saml. D. 5, f. 11. handskrift på akad. bibl. 27) Dipl. 1435. Petrus Oxe Capitaneus castri Helsingburgensis. HVITFELDT, Kr. s. 727, 794. A. N. RYGE, Peder Oxes til Gisselfeld Liv og Levnets Beskrifvelse, Kjöb. 1765. s. 3—6. 28) Dipl. 1450, 1465, 1472. 29) Dipl. Lang. A. N. RYGE, Peder Oxes Liv og Levnets Beskrivelse, s. 13. Hist. Tidskrift, B. 1. s. 478. 30) Dipl. 1491, 1492.

erhöll 1508 denna förläning, hvaraf han förblef innehafvare till 1513, hvarefter han mottog Visborgs slott och Gottland i förläning [31]).

Tyge Krabbe till Bustrup och Vegeholm, riddare, riksmarsk, fick 1513 Helsingborgs slott af Christian II i förläning på vilkor, som blifvit ofvanför anförda [32]). Denne herre, som tillgodonjöt samma förläning till 1520, hugnades då den första Onsdagen i fastan med ytterligare försäkran härom intilldess 3500 mark Danska penningar, som han försträckt kronan, blefvo godtgjorde [33]). — Otto Krumpen, till Trudsholm, riddare, riksmarsk, blef likväl Mårtensdag nämnda år förlänad af Christian II med Helsingborgs slott att tillträda nästkommande påsk emot de vilkor, hvarpå Tyge Krabbe innehade detsamma [34]). Ehuruväl Otto Krumpen mycket utmärkt sig under Danmarks krig med Sverige, så återtog 1522 samme Konung denna förläning [35]). — Mogens Falster till Herrestad hade äfven en liten tid detta slott, hvilket Tyge Krabbe 1523 återfick med någon minskning i underliggande område och var till 1537 deraf i besittning [36]). Otto Krumpen var först gift med Drude Krummedige och sedan med Anna Löche, och afled i sitt 96:te år och ligger begrafven i Mariagers kyrka under en stor minneshäll, som prydes med trenne figurer förmodligen afbilder af dessa personer. Å denna minneshäll läses: Her . ligger . Her . Otte . Krompen . Til . Trudsholm . Ridder . Danmarkis . Rigis . Marsk . Begraven . Met . Begge . Hans . Hustruer . Frue . Drude . Her . Klaus . Kromedigis . Dattr . oc . Frue . Anna . Her . Peder . Löches . Datter . Gud . unne . Thenom . Med . Alle . Christene . en . gledelige . oc . salig . Opstandelse . oc . Thz . evige . Liff . Anno 1555 . paa 18 . Dag Maji blev Frue . Drude . begraven [37]). — Tyge Krabbe byggde 1530 Vege-

---

[31]) Dan. Canc. Reg. 1508. Christian II:s bref altera die Thome Apostoli Mdxiii. i Nye Saml. til den danske Hist. B. 2, h. 1, 2, s. 131. Samme Konungs bref ibd. B. 3, s. 51—58. [32]) Kongl. Br. S. Olai Regis dag 1513, i Nye Saml. til den danske Hist. D. 2, h. 1, 2, s. 120, 121. [33]) Christan II:s bref otthensdag post dominicam invocavit Mdxx. ibd. h. 3, 4, s. 169, 170. [34]) Christian II:s bref Morthens Dag Mdxx. ibd. s. 177. [35]) Hvitfeldt, Kr. s. 1183. [36]) Dan. Canc. Reg. n:o 3, fol. 285. b. Nye Danske Magazin, B. 6. s. 283. [37]) L. Holberg, Dan. Hist. T. II. s. 482. E. Pontoppidan, Marmora Danica, T. II. p. 124.

holms herresäte vid Vegenså. Detta bestod af en regelbunden fyrkant med tvenne höga våningar, samt trapp- och hörntorn. Härutomkring lågo jordvallar och vattengrafvar med vindbrygga deröfver. Tornen ha för lång tid sedan blifvit nedbrutne och grafvarne till största delen igenfyllda och byggnaden i en sednare tid jemmerligen moderniserad. Tyge Krabbe, som afled 1541, hvilar med sin fru Anna Rosenkrans i Ströfvelstorps kyrka. Å en grafsten i koret äro dessa makar afbildade inom tvenne barocka pilastrar, som uppbära en löfprydd spetsbåge, hvars vinklar siras med Krabbeska och Rosenkranska vapnen. Kring kanten af denna grafsten läses: ANO. 1.5.4.1. LÖVERDAGE. NEST. EFFTER. TRINITATIS. SÖNDAG. BLEFF. VNDER. TENE. STEEN. BEGRAVEN. ERLIG. WELBYRDIG. MAND. OG. STRENGE. REDER. HER. THYGE. KRABBE. TIILL. VEGHOLM. DANMARCKS. RIGIS. MARSK. OG. HANS. HVSTRV. FRVE. ANE. ROSENKRANS. OFFWER. HVES. SIELE. GVD. SEG. NADELIG. FORBARME.

PEDER SKRAM till Urup, riddare, riksråd, amiral, fick 1536 förläningsbref på Helsingborgs slott, som Tyge Krabbe afstått, och hvilket Onsdagen i första veckan efter påsk 1537 öfverlemnades efter ett inventarium, som underskrefs af Claus Bilde, höfvitsman på Bohus, Mattis Persön borgmästare i Helsingborg och Ebbe Nielsön byfogde derstädes [38]. Peder Skram innehade denna förläning till 1547, då han erhöll qvittens på dithörande räkenskaper [39]. Samme herre, som sedermera fick Laholms slott i förläning, var en väldig sjöhjelte och kallades Vove-hals for Danmark, och utmärkte genom sina bedrifter fyra Konungars regeringar. Han besköt 1535 Krogen, sedan Kroneborg, hvilket derigenom uppgafs till Christian III, och han firade samma år sitt bröllop på Helsingborgs slott med Tyge Krabbes dotter, Elisabeth, med hvilken han hade aderton barn, uppnådde en ålder af 90 år, 5 månader, och hvilar med sin fru i Bierre kyrka vid Urup i Jutland, hvarest hans enkla grafvård fick följande inskrift:

---

[38]) Canc. Reg. n:o 4 fol. 206 per resignationem Dni Tychonis Krabbe, militis et Marscalci regni, och Inventarium Ottensdagen nest epter qvasi modo geniti Söndag MDXXXVII, i Danske Magazin, B. II. s. 49—53. [39]) Canc. Reg. n:o 5, fol. 437.

Her liggER begrafven Erlig oc Velbyrdig Mand Her Peder Schram til Urop, Ridder, som udi sin Thid Hafver veret 4. Kongers Admeral udi Öster oc Wester Söen, mod Rigens Fiender, oc döde Aar 1581. then 11 Dag Julii. Med sin kiere Hustru Erlig og Velbyrdig Frue Elsabe Krabbe, som var Tygge Krabbes Daatter af Bustrup, oc döde paa Lauholm Aar 1578. then 8. Martii. Gud gifve dennem baade med alle throe Christne en gledelig Opstandelse paa den yderste Dag, Amen[40]).

Peder Bilde till Svaneholm, riksråd, hade 1547 Helsingborgs slott i förläning. Denne herre hade 1554 på samma sätt Holbek, 1556 och 1564 Thureby, 1557 S. Hans kloster i Odense, 1563 Roskild och Bistrup, 1566 till 1570 Callundborg och 1571 Sæbygaard på Seland. Han var dessutom från 1554 till 1558 stiftsbefallningsman i Ribe [41]). — Jacob Brockenhuus till Nackebölle, riksråd, var 1562 embetsman på Helsingborgs slott, hvarefter Jörgen Marsvin till Dybeck, riddare, riksråd, fick 1565 derpå förläningsbref[42]).

Otto Brahe till Knutstorp och Tosterup, riksråd, skall enligt en uppgift redan 1551 varit befallningsman på Helsingborgs slott; men fick måhända först 1568 förläning derå [43]). Han afled 1571 på Helsingborgs slott något öfver 53 år gammal. Vid södra sidan af Kågeröds kyrka ligger ett grafkor, hvaruti han och hans fru Beata Bilde hvila. Å grafkorets östra vägg hänger en ansenlig tafla med snidverk, hvarpå dessa makar med deras barn föreställas i oljemålningar, och å golfplanen derunder ligger samma makars grafsten, hvarå de äro uthuggne i nära naturlig storlek. Denna tafla har följande minnesskrift: Her ligger Begraffen Erlig' oc welbördige mand Otte Brahe til Knudstrup Danmarkis Rigis Raad Som döde paa Helsingborgs slott Aar 1571. den 9 dag Majus. Hans Allder war 53½ Aar. Desligeste Hans kierre höstruw Erllig oc Welbyrdige Fruw Beatte Bilde

---

[40]) Ex legenda Petri Schrami per Elisabetham, i Nye Saml. til den danske Hist. B. 3, s. 273—276, L. Holberg, Dan. Hist. T. 2. s. 329, 439. T. de Hofman, Danske Adelsmænd, D. 2, s. 205, 226. E. Pontopp. Petri Skrammii vita, in Script. a Societate Hafn. P. II. p. 121—136. [41]) T. de Hofman, Danske Adelsmænd, D. 3. s. 336. [42]) Dan. Canc. Reg. n:o 8, fol. 152 och 470. [43]) Reg. Frid. II. n:o 10. fol. 453.

Som döde Paa Billdesgaardt i Lundt Aar 1605. den 18 dag octobris. Hindes Allder Var 79 Aar, oc leffüede dhi tilsammen wdi 27½ Aar, Wdi Midlerthied haffüer vor Herre velsignet Dem med femb Sönner oc femb Dötter. Gud giffüe dennem en Gledelig ærefüld opstandelse. Grafstenen har en kortare inskrift med lemnade rum för uppgifter på år och dagar, som man sedermera ärnat inhugga. Otto Brahe ligger i en enkel kista med halfrundt lock, och har troligtvis blifvit begrafven i uniform, hvaraf endast några galoner äro i behåll.

Oluf Mouritzson till Bollerup, Brentved och Clausholm, förlänades 1571 med Helsingborgs slott [44]). Han afled den 25 Juni 1573 och slutade ätten på svärdssidan, och fick uti S. Knutskyrka i Ringsted en minnesvård med följande inskrift: Her ligger begraffven Erlig och W. Mand Oluf Mouridtzön til Bollerup, Brentved och Clausholm, som var Hr. Mouridtz Oluffsön Ridders Sön til Bollerup, och var hand den sidste aff den Slect paa Sværdsiden med sin Elskelige Frue Anne Hardenberg Sl. Corfitz Hardenbergs Daatter af Skioldemose, och kaldede Gud hannem paa Clausholm den 25 Junii 1573. Och lod samme hans kiære Huusfrue bekoste oc giöre denne Sepultur Anno 1575. och kaldede Gud hende 1585. [45]).

Knud Giedde till Tommerup, skall äfven varit befallningsman på Helsingborgs slott. Han var gift med Margareta Ulfeld [46]). — Hans Skogaard till Gunnarstorp och Flinge, riksråd, var höfvitsman på Helsingborgs slott, hvarest han den 18 Juli 1580 afled. Uti ett grafkor å södra sidan af Norra Vrams kyrka fick denne herre sitt hvilorum. I detta grafkor, som blifvit i anseende till bristande underhåll nedbrutet i sednare tider, har en stor minneshäll legat, hvilken ännu finnes. Härå föreställas den aflidne och hans fru i naturlig storlek samt tvenne gossar och tvenne flickor, ganska små. Under dessa bilder läses: Her liger begrafen. Erlig oc velbierdig. Mand Hans Skogaardt. til Gyndestorf. oc Fliginde. Dannemarkis Rigis Raat. som war

[44]) Reg. Frid. II. n:o 10, fol. 498. [45]) E. Pontopp. Marm. Dan. T. I. p. 176, 177. [46]) T. de Hofman, Gieddeska Familjens stamtafla uti Danske Adelsmænd, D. 1. s. 1.

Jörgen Skogaardts Son til Skogaardt. Som döde mandagen nest for Mariæ Magdalenæ Dag paa Helsenbvorig slaat. Som var then 18 July. Aar efter Christi födel 1580 Med sin kerre hvstrv frv Anne Pasbierg. Her Werner Pasbiergs Datter. Til Herestadt. oc Thæræs kiere Dater jamfrv Ingebvorg Skogaardt. Som döde Fredagen then 24 dag Novembris Aar efter Christi födsel. 1582. Gvd gifve thennvm med alle Christne en Gledelig oc Aerrefvldt opstandelse.

Arild Ugerup till Ugerup var befallningsman på Helsingborgs slott, hvarest han 1587 afgick med döden och jordfästes i Helsingborgs kyrka; men fick sin lägerstad i Köpinge kyrka af Christianstads län. Hans likkista öppnades för ett sekel tillbaka, och kroppen befanns vara efter von Linnés uppgift nära 4 alnar lång samt inlagd i humla och ingniden med alun och dymedelst väl bibehållen. Hithörande likplåt bestod enligt samme lärdes uppgift af messing och upphängdes i kyrkan [47]. Då denna märkvärdiga plåt lärer nu förkommit, så anse vi oss böra efter en trogen teckning af Hilfeling lemna derom en noggrannare underrättelse. Samma plåt var aflångfyrkantig. Öfre delen pryddes med Ugerupska och Trolleska vapnen, hvaröfver stod: Federne . oc . Möderne. Nedre delen hade följande inskrift: . HER . LIGGER . BEGRAFVEN . ERLIG . OC . WELBIVRDIG . MAND . ARRILD . VGERVP . TILL . VGERVP . SOM . WOR . H . AXELL . VGERVPS . TILL . VGERVPS . OC . F. ANNA . TROLLIS . SÖNN . HAND . HAFFDE . TVENDE . HOSTRVER . THEND . FORSTE . F. GISSIL . PODEBVSK . THEND . ANDEN . F. THALE . TOTT . HANS . EFTERLEVERSKE . OC . DÖDE . HAND . PAA . HELZINBORG . SLOTT . THEND . 5 . FEBRVARII . AAR . EFTER . GVDZ . BIIRD . M.D.LXXXVII . HVIS . SIELL . GVD . HAFFVE.

Christofer Valkendorff till Glorup, riksråd, rikshofmästare, embetsman på Helsingborgs slott 1593 och 1594 [48]. Denne herre, som blifvit ryktbar genom en prisvärd stiftelse vid Köpenhamns universitet och en skamlig förföljelse mot Tyge Brahe, afled den 17 Januari 1601 [49]. — Axel Brahe till Elved, som 1597 var befallnings-

---

47) C. Linnæi Skånska Resa, s. 96, 97. 48) Kongl. Br. d. 17 Nov. 1593. d. 30 Maj och d. 26 Juli 1594, i Nye Danske Magazin, B. 1. s. 174—176. 49) L. Holberg, Dan. Hist. T. II. s. 575—577. E. Pontopp. Marm. Dan. T. I. s. 48.

man på samma slott, var gift med Kirstenne Hardenberg [50]). Dessa makars namn och derunder 1601 äro inskurna å en stol i Helsingborgs kyrka. — Eske Bilde till Vallden, var 1604 befallningsman på Helsingborgs slott [1]). — Anders Bilde till Rosendal, riddare, riksråd, innehade 1618 samma slott, hvarest han 1622 gaf till Helsingborgs skola 500 specier och lika mycket till dervarande hospital [2]).

Christofer Ulfeld till Råbelöf, Svenstorp och Mölleröd, riddare, riksråd, var 1630 befallningsman på Helsingborgs slott, hvilket han behöll några år [3]). Denne herre var gift med Maren Urup och dog på Mölleröd den 18 September 1653 i sitt 71 år och hvilar uti ett grafkor, som ligger vid södra sidan af Igelösa kyrka. Till hans likkista hörer en messingsplåt, som inunder prydes med en dödskalle och korslagda ben, öfverst med ett bevingadt englahufvud och vid hvarje sida derom med en engel, som blåser i krumhorn. Hela denna omfattning är genombruten. I midten häraf står följande ristning: Her : Ligger : Begraven : Erlig : Och : Welbyrdig : Mand : Her : Christopher : Vlfeld : Til : Svenstrvp : Ridder : DanMarkis : Rigis : Raad : K : M : Befalnings : Mand : Paa : Helsingborg : Slot : Som : Gvd : Kallede : Paa : Mollerod : den : xviii : Septemb : Aar : mdcliii : Vdi : Hans : Alders : lxxi : Aar : Slælen : Hviler : Med : Glæde : Vdi : De : Himmelsche : Boliger ; Och : Legemet : I : Dette : Jordische : Gvd : Allermechtigste : Gifve : Hannem : Med : Alle : TroChristne : En : Glædelig : Och : Ærefvld : Opstandelse : Paa : Dommens : Dag : — Björn Ulfeld till Råbelöf var 1650 befallningsman på Helsingborgs slott, och var tvenne gånger gift, nemligen med Margareta Brahe och Margareta Krabbe. Han afled 1656 [4]). — Ofve Giedde till Tommerup, jemväl innehafvare af Dragsholm, Löfvestad, Gyllebo,

---

[50]) Gåfvobref den 26 Mars 1597. [1]) Tyge Brahe den yngres Skrifvelse d. 28 Febr. 1604, i Danske Magazin, B. 2. s. 365—367. [2]) Förordning om begrafningar i Helsingborgs kyrka, gifven å Helsingborgs slott d. 28 Sept. 1618. Gåfvobref, gifvet på Rosendal Michaelisdag 1622. [3]) Kyrkoräkningar för Helsingborg. [4]) Kyrkoräkning för Helsingborg d. 22 Apr. 1650. T. de Hofman, Danske Adelsmænd, D. 2. s. 217.

Hofdala, Hallerup, Maglö och S. Olofs gård, riksråd och amiral, var 1651—1656 befallningsman på Helsingborgs slott [5]). Dennes fru var Dorte Urne och hans frånfälle inträffade 1661 [6]).

Sedan Skåne, Blekinge, Halland och Bohuslän blifvit 1658 införlifvade med Sverige, blefvo generalguvernörer och landshöfdingar tillsatte såsom styresmän deröfver. Skåne, som efter regementsförändringen 1719 indeltes i Malmöhus och Christianstads län, fick en landshöfdinge för hvardera, och Helsingborgs län har sedan den tiden tillhört Malmöhus län. Helsingborgs slott fick således efter Roskildska freden inga länsherrar utan blott kommendanter, hvilka varit följande:

Johan Hård till Hiellö, Hammar, Viken, Stensö och Danmarcka utnämndes 1658 till öfverste och kommendant på Helsingborgs slott. Han var först gift med Brita Lillie och sedan med Karin Stake. — Nils Kagg, till Styresta och Ekön, öfverstelöjtnant, blef samma år kommendant derstädes såsom den förres medhjelpare. Denne sednare var gift med Ingeborg Mörner. — Vilhelm Muskamp, öfverste, utnämndes 1659 till kommendant på Helsingborgs slott; och Henric von Vicken, öfverste, blef 1665 hans efterträdare derstädes. Denne var först gift med Margareta von der Lühen, sedan med Anna Posse. — Georg Anton Brakel, till Kochtell och Oddris, öfverstelöjtnant, hvilken utmärkt sig i många fältslag under Carl Gustaf, utnämndes 1666 till kommendant på Helsingborgs slott. Denne herre var gift med Catharina Vellingh, afled 1686 och hvilar i Narva domkyrka. — Hieronymus Lindeberg blef 1667 öfverste och kommendant på samma slott. Han blef 1670 kommendant på Landskrona slott, hvilket han den 2 Augusti 1676 uppgaf och blef derföre af en krigsrätt sakfälld och skjuten. — Peter Hästsko utnämndes 1669 till öfverstelöjtnant och kommendant på Helsingborgs slott, hvilket han uppgaf 1676 till Danskarna, som afförde både honom och hans manskap till Riga. — Carl Hård till

[5]) Kyrkoräkningar för Helsingborg 1651—1656. Nye Saml. til den dan. Hist. B. 2. h. 3. 4. s. 193—195. [6]) T. de Hofman, Danske Adelsmænd. D. 1. s. 1.

Bjursnäs, öfverstelöjtnant, blef, sedan Svenskarne 1677 återtagit Helsingborgs slott, kommendant derstädes. Han var gift med Elisabeth Stenbock och ligger begrafven i Björnlunda kyrka. — Bobert, öfverste, blef 1679 kommendant på Helsingborgs slott [7].

Ehuru man icke kan skäligen vänta sig några kommendanter, hvarest inga fästningar finnas, så inträder i Helsingborg ett annat förhållande. I staden förlades efter ofvanberörda fästnings rasering en liten garnison af vidpass 25 man och befälhafvaren deröfver fick titel af kommendant. Garlou hitkom 1691 och Gilius Ehrenberg, kapiten, samma år i sådan egenskap. — Per Hård till Gudhammar, kapiten, blef 1693 kommendant i Helsingborg och 1701 på Bohus. Han var gift med Brita Lilliehök, dog 1729 och hvilar i Hofva kyrka. — Peter Lanner, adlad Lannerstierna, kapiten, förordnades 1710 till kommendant i Helsingborg, blef sedan öfverste och kommendant i Landskrona, var gift med Catharina de Lyes och afled 1748 [8]. Sedermera blef en sqvadron husarer förlagd till garnizon i Helsingborg, hvarpå kommendantsbefattningen anförtroddes sqvadronschefen. Emellertid blef kommendantssysslan upplifvad 1810, då ryttmästaren Carl Emanuel Geijer, sedermera adlad von Geijer, innehade densamma till 1823. Han var gift med Maria Christina Follin. Abraham Zibet Callerholm, kapiten, tillträdde 1824 kommendantsplatsen i Helsingborg, hvilken han sedermera, utnämnd till öfverstelöjtnant, ännu innehar [9].

Den åldriga Kärnan, qvarstående såsom en dyster vålnad, bär ett hemskt vittnesbörd om de söndrade tänkesätt och de blodiga strider, som länge förbittrat och härjat tvenne närbeslägtade grannfolk. Kärnans sydöstra sida har en mängd spår efter de belägringar, hvilka hon uthärdat. Kanonkulorna ha dock endast förmått göra några tums fördjupningar i de väldiga murarna; ett bevis, att, såsom man vet, den tidens fältstycken merendels voro svaga. Tornets nordöstra

---

[7]) Anders Ant. von Stiernman, Svea och Götha Höfdinga-minne, D. 2, s. 214—216. [8]) And. Ant. von Stiernman, Svea och Götha Höfdinga-minne, s. 216, 217. [9]) A. Th. Låstbom, Svea och Götha Höfdinga-minne, D. 2. s. 246.

sida röjer äfven märken efter dylika krossningar, men dess öfriga sidor ha, hvilket är äfven lätt förklarligt af belägenheten, inga spår efter sådana påkänningar. Den gamla ytterdörren har väl några hål efter bösskulor och hagel, men dessa äro väl mindre tillkomne under någon belägring än af okynne.

Då Valdemarstorn å Vordingborg blifvit för mer än trenne årtionden tillbaka öfverlåtet af enskild egare till kronan för att framgent skyddas för både tidens och egennyttans åverkan; kan man sannerligen icke utan vemod se, att Kärnan, som är ännu märkvärdigare än detta, och som ostridigt är den enda lemning, som af detta slag finnes i Sverige, skall utan betäckning och allt annat underhåll förfalla. Emellertid kunde denna byggnad med en nog ringa kostnad länge bibehållas. Öfversta hvalfkupan, som utgör det helas betäckning, har genom vittring fått tvenne större hål, så att det blir alltmer och mer vådligt att ditgå. Det är klart, att den nederbörd, som härigenom intränger, småningom förderfvar det inre. Att med omsorg igenmura dessa hål till förekommande af ytterligare vittring skulle i sanning medföra en ringa kostnad, liksom det vore angeläget att betäcka spiraltrappan, hvilken står alldeles öppen för regn och snö. Det vore äfven önskligt, att de öfverste murfördjupningarne, som nu äro uppfyllda af grus, rensades, så att man kunde undersöka desamma. Men allt detta, ehuru föga kostsamt, synes snarare åligga staten än staden. Det vore framför allt angeläget, att ingen här finge förvara något större krutförråd, som hindrar konstforskaren att göra sina undersökningar, och som genom antändning af en åskstråle eller någon vårdslöshet skulle spränga det hela i luften. Emellertid är hvarje konstälskare staden synnerligen förbunden derföre, att en förslagsmakare i sednare tider icke lyckats här inrätta en qvarn. Det är en fördel för ett samhälle, att ha en så skarpsynt och nitisk styresman som borgmästaren och riddaren H. Lundberg vid ifrågavarande och flera andra tillfällen visat sig vara.

Staden, som för fästningens utvidgande förlorat flere fastigheter dels emot en ringa dels ingen ersättning, som gjort betydliga för-

sträckningar till fästningsarbetenas verkställande, som under de sednare krigen blifvit fem gånger plundrad, som mistat genom inkastade bomber flera byggnader, som slutligen fått sin kostbara hamnbrygga en gång sönderbruten af storm en annan gång uppbränd af egna landsmän, gjorde ända från år 1660 intill 1724 fruktlösa ansökningar om utbekommande af 12,000 riksdaler, hvilka blifvit till kronan förskjutne. Det kunde således väcka förundran, att denna stad efter så många olyckshändelser icke blifvit alldeles öfvergifven. Men den herrliga belägenheten och den förträffliga vattentillgången skola alltid hitlocka invånare; i synnerhet som den fruktbara trakten häromkring och det lifliga sundet derjemte erbjuda omtänksamheten och idogheten trefnad och utkomst. I sednare åren har en vigtig förbättring blifvit till stadens förkofran utförd, nemligen en prydlig hamnbyggnad. Detta är ett vackert företag, hvarom dock åtskilligt kan, såsom nästan om allt annat af någon betydenhet, sägas både för och emot. Detta gäller om både läge och byggnadssätt. Ingen lärer dock neka, att denna hamnbyggnad är af synnerlig nytta för staden. En härå nyligen uppsatt minnesvård erinrar derom, att Konung Carl XIV Johan vid denna strand först beträdt Svenska jorden.

Efter denna korta framställning af Helsingborgs slotts historiska och arkitektoniska märkvärdigheter torde det intressera någon läsare att få ett begrepp om de utsigter, som erbjuda sig från Kärnan. — Åt nordvest har man en ganska vidsträckt öfverskådning af Kattegat, och man försättes dervid i en vemodig sinnesstämning. Hvar äro alla de öar, hvilka här på Plinii tid höjt sina lummiga skogar öfver vattenytan? De ha naturligtvis blifvit småningom utsköljde af hafsvågorna, och hvarest fordom varit tillflyktsorter för stormdrifne seglare, der ligga nu olycksbringande sandbankar. — Åt sydvest nedblickar man på det tjusande sundet, som lifvas af en mängd in- och utgående fartyg. Seland med sina sköna höjder och rika fält begränsar synkretsen, och Helsingör och Kroneborg göra med sina byggnadsgrupper och uppspirande torn i förening med historiska minnen ett angenämt intryck. Under ens fötter utbreder sig

den lilla täcka staden med dess oregelbundna byggnadsgrupper och åldriga kyrka. Det rymliga torget och vattenkonsten derå samt den nya hamnbyggnaden derutanför öka intrycket af detta fågelperspektif. Hven, denna väldiga sandhöjd, som ännu trotsar vågornas undergräfning, ådrager sig jemväl åskådarens uppmärksamhet. Här hade fordom Tyge Brahe med lika mycken kostnad som snille uppbyggt Uraniborg. Men denne utomordentlige man, hvilken var Danmarks och hela nordens prydnad, störtades, emedan han under vetenskaplig forskning glömde sin ättstorhet, i olyckor, och hans stjernpalats är för längesedan jemnadt med jorden. — Åt sydost öfverskådas en betydlig sträcka af Skånska kusten. Rå brokiga fiskläge, Ramlösas lummiga dal, Glumslöfs aflägsna högar, vidsträckta ängar och åkrar häremellan samt en täck plantering jemte landsvägen komma åskådaren att glömma, hvad han nyligen med vemod betraktat. — Åt nordost har man en temligt vidsträckt utsigt öfver bördiga fält, som begränsas af en ansenlig landthöjd, från hvars spets Kropps gamla kyrka väcker andäktig besinning. På båda sidor härom begränsas synkretsen af löfskog. Mellan höjden, som Kropps kyrka innehar, och den, hvarå Kärnan reser sig, sträcker sig en kärraktig vattensjuk däld, hvilken, om fästningens vallar och grafvar blifvit härjemte uppdragne, tvifvelsutan skulle i hög grad bidragit till densammas försvar från landsidan, så att den blifvit dymedelst en af nordens fastaste platsar. Men en blidare tid förestod Skåne. På de branter, hvarest kanoner hotade i flera afsatser öfver hvarandra, fägnas åskådaren af nätta lusthus, frodiga fruktträd och doftande blommor, och på de kullar, hvarest den väldige ringmuren fordom höjde sig med sina torn och tinnar, och hvarest de fordne grafvarne öppnade sina bråddjup, gungar nu en ymnig gröda. När skola folken hinna derhän i bildning och besinning, att alla deras fasta borgar undergå dylika förändringar?

Förklaringar öfver de plancher, som här bifogas öfver Helsingborgs slott och Kärna.

Planch. I.

Fig. 1 — Helsingborgs slott i halft fågelperspektif, som ger ett begrepp om detsammas anordning vidpass 1580. — *a.* Kärnan. — *b.* inre ringmuren. — *c* yttre ringmuren. — *d.* dithörande torn. — *e.* porthus och vindbrygga. — *f.* stadens stora gata. — *g.* stadens branta gata åt Engelholmsvägen — *h.* brant uppkörsväg från staden till slottsporten. — *i.* förmodligen stadens rådhus, som låg nära kyrkan.

Fig. 2. — plan af Helsingborgs slotts och stads fästningsverk 1676. — *a.* Kärnan. — *b.* försvarsverk med fyra regelbundna bastioner och grafvar deromkring samt en ravelin framför porten i sydost och några utanverk nedpå branten i sydvest. — *c.* staden. — *d.* vallar med tio bastioner samt grafvar och glaciner derutom. — *e.* stadens fyra portar. — *f.* hamnbryggan — *g.* Landskronavägen. — *h.* Engelholmsvägen. — *i.* Kullavägen. — *k.* dalen vid Helsan.

Planch. II.

Christofer Heers plan af Helsingborgs slotts och stads befästning sådan den befanns någon tid före Skånes förening med Sverige. Denna, jemte flere andra planer öfver fästningar i Skåne, Halland och Blekinge m. m., har blifvit afgifven till Konung Fredrik III och finnes i handteckning å Kongl. Bibl. i Köpenhamn. — *a.* Kärnan. — *b.* ringmur med fyra oregelbundna bastioner. — *c.* den urgamla ringmur, som visas å Braunii perspektifteckning. — *d.* byggnader mellan den yttre och inre ringmuren. — *e.* vallgraf åt landsidan. — *f.* vindbryggan. — *g.* en ravelin derutanför. — *h.* staden. — *i.* Mariakyrkan i staden. — *k.* qvarter förmodligen utstakade till byggnadsplatsar. — *l.* vallar med bastioner, grafvar och glaciner. — *m.* strandmuren. — *n.* raveliner vid Landskrona- och Engelholmsporten. — *o.* hamnbryggan. — *p.* gata från staden norr om Kärnan till Engelholmsvägen. — *q.* uppkörsväg från staden söder om Kärnan till den nyssnämnda vägen. — *r.* dalsänkningen vid Helsan.

Planch. III.

Perspektifteckning af Helsingborgs slott och stad tagen från Öresund af E. Dahlberg den 5 Mars 1658. — *a.* Kärnan. — *b.* utbyggnad för spiraltrappa dertill. — *c.* utbyggnad för latriner derjemte. — *d.* hufvudverk med palisader deromkring. — *e.* ett hörntorn. — *f.* tvenne porttorn. — *g.* förmodligen slottskapell. — *h.* stadens strandvallar med palisader. — *i.* utanverk på branten i nordvest bortom Helsan. — *k.* Mariakyrkan i staden.

Planch. IV.

Fig. 1. — källaren. — *a.* tvenne lufthål. — *b.* lemningar efter en bortbruten utbyggnad med latriner för andra och tredje våningen.

Fig. 2. — första våningen — *c.* förstuga till första våningen. — *d.* rum till venster förmodligen för en vakthafvande. — *e.* tvenne murfördjupningar med skotthål. — *f.* förplats till — *g.* vindeltrappan.

Fig. 3. — andra våningen. — *h.* genomgång till andra våningen. — *i.* en liten spis. — *k.* en rund bakugn. — *l.* ljusöppning med vask derinunder. — *m.* hörnrum med skottgluggar. — *n.* genomgång till en bortbruten latrin.

Fig. 4. — tredje våningen. — *o.* genomgång till tredje våningen. — *p.* ett litet boningsrum. — *q.* genomgång derifrån till en förstörd latrin. — *r.* ett större boningsrum med en igenmurad dörröppning förmodligen till ett burspråk eller en altan. — *s.* en murfördjupning med skotthål. — *t.* ett borgkapell.

Fig. 5. — fjerde våningen. — *u.* genomgång till fjerde våningen. Denna genomgång har dels blifvit af ett inslaget takhvalf tillsluten, och är dels uppfylld med murgrus. — *v.* boningsrum till höger. — *w.* trenne mindre fördjupningar med skottgluggar. Denna våning har haft ett bjelklager, som motsvarat härvarande rum och murfördjupningar, hvilket blifvit borttaget för inslående af dithörande takhvalf, hvadan man sedan till samma rum anlagt en hörntrappa.

Fig. 6. — femte våningen. — *x.* genomgång till femte våningen. — *y.* fyra murfördjupningar med skottgluggar.

Fig. 7. — sjette våningen. — *z.* genomgång, som inledt till sjette våningen, men blifvit sedan tillsluten genom ett nyare takhvalf och nu uppleder på detsammas kupa. — *å.* ett rum till höger, hvilket haft utgång troligen till ett burspråk. — *ä.* fördjupningar med skotthål, som ursprungligen äfven haft ett motsvarande bjelklager.

Fig. 8. — kragstenar, som tillhöra tredje och fjerde våningens takhvalf. — *ö.* den södra. — *ö'.* den norra. — *ö''.* den vestra. — *ö'''.* den östra.

Planch. V.

Fig. 1. — genomskärning. — *1.* källaren. — *2.* första våningen. — *3.* andra våningen. — *4.* tredje våningen. — *5.* fjerde våningen. — *6.* femte våningen. — *7.* sjette våningen. Af de bokstäfver, som förekomma å grundritningarna och återfinnas här, angifvas samma partier.

Fig. 2. — uppritning från sydvest, som visar både hufvud- och trappbyggnadens särskilda indragningar och första våningens samt tredje och sjette våningens igenmurade dörröppningar, som förmodligen utledt till motsvarande burspråk.

Fig. 3. — perspektifteckning från söder, hvilken ger ett begrepp om Kärnans väldiga murmassa.

Rättelser.

S. 18. r. 9. *st.* inskänkta *l.* inskränkta — s. 32. r. 29. *st.* uppbar *l.* uppbär — s. 36. r. 29. *st.* bänningen *l.* bränningen

HELSINGBORGS SLOTT VID PASS 1580.

1.

HELSINGBORGS SLOTT OCH STAD ÅR 1676.

2.

II.

HELSINGBORGS SLOTT OCH STAD
på Fredrik III:s tid.

Gr. af M. Körner.

PERSPEKTIF OCH GRUNDTECKNING AF HELSINGBORGS STAD OCH SLOTT 1658.

Gr. och Tr. af M. Körner i Lund

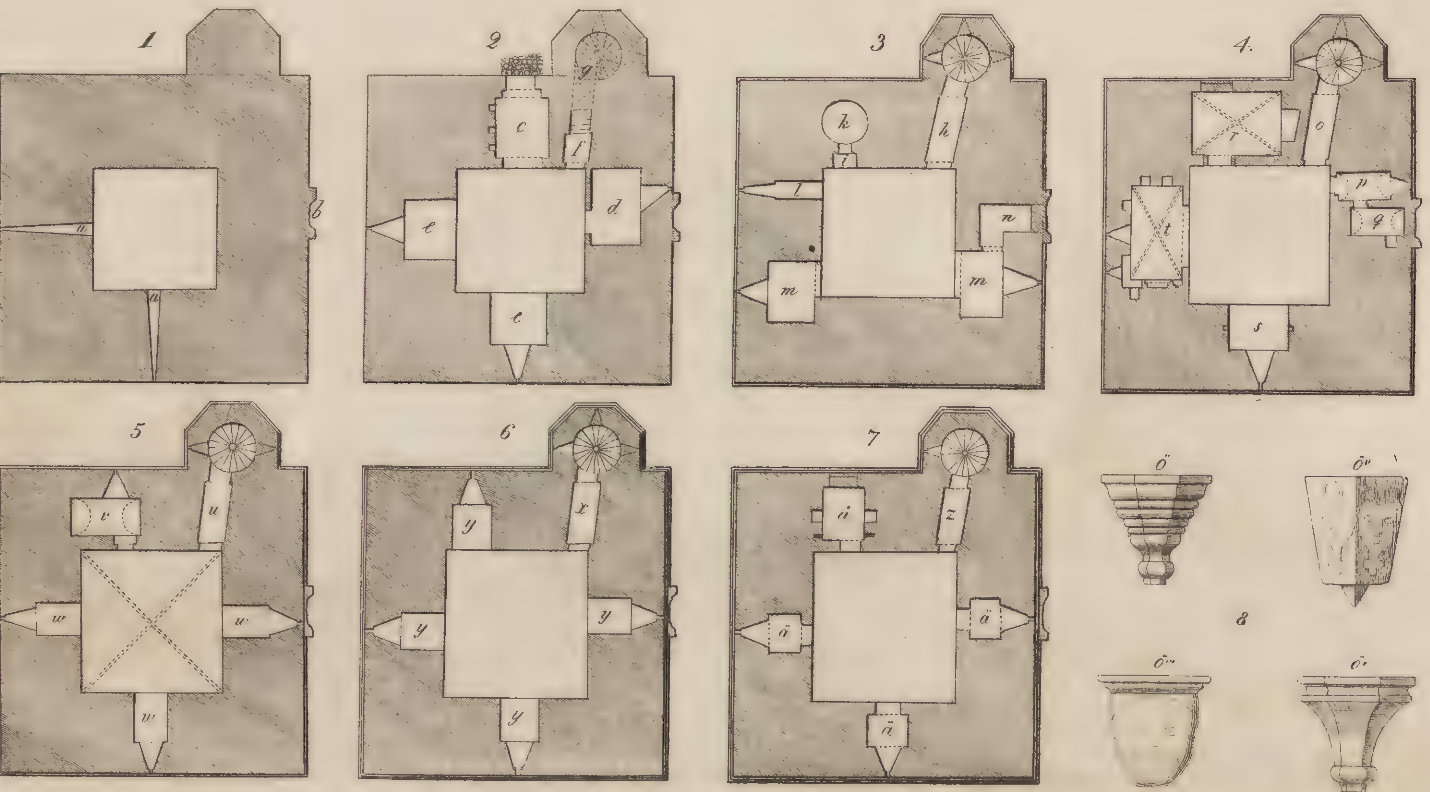

IV.

KÄRNAN

vid Helsingborg.

V.

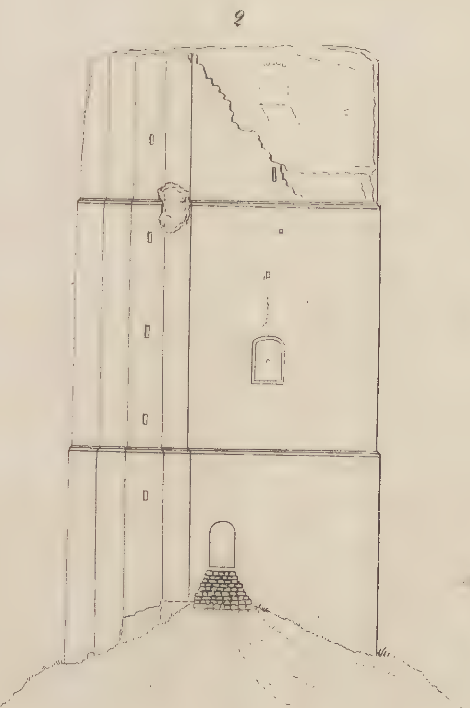
KÄRNAN
vid Helsingborg.

1

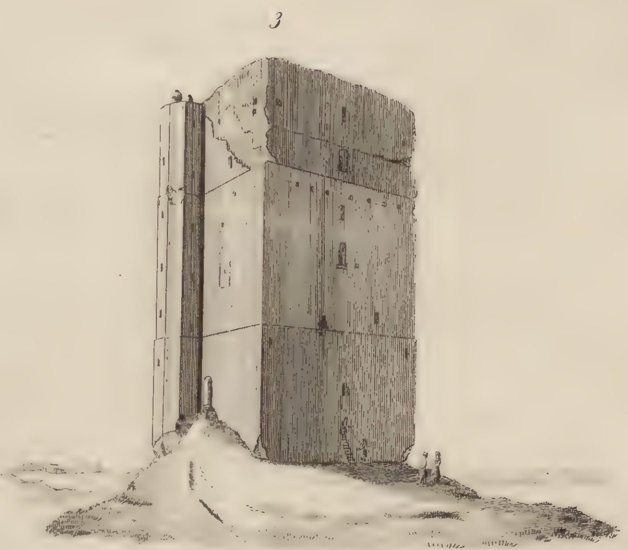
Genomskärning.

2

Uppritning från sydvest

3

Perspektifteckning från söder.

